

Так званы Віцебскі авангард, які для сённяшніх творцаў — стогадовы дзядуля, па-ранейшаму ўплывае на культурныя працэсы ў краіне і свеце, на ягоным досведзе ў значнай ступені грунтуецца наша разуменне сучаснасці. Урэшце, як і ўся Віцебская школа выяўленчага мастацтва першай чвэрці XX стагоддзя. Нездарма “парадная” лесвіца ў Палацы мастацтваў, што злучае паверхі экспазіцыйнай прасторы, а ў дадзеным выпадку — дзве часткі выставы «Трыенале сучаснага мастацтва», выканана ў стылістыцы УНОВИСу. Падаецца, што стоячы на гэтых прыступках, можна разглядзець ў легендарным чорным квадраце васільковае неба Віцебска. Колішняе, сённяшняе, заўжды сучаснае...

“ВІШНЁВЫ ФЭСТ”

Сёння, 25 ліпеня, на Глыбоччыне пануе непаўторны водар брэндавай для гэтых мясцін ягады. Восьмы раз тут збіраюцца чаканява гасцейкі на свята сакавітай Вішні. Зазвычай традыцыйны “Вішнёвы фэст” з радасцю наведвае не толькі мясцовы люд, але і дэлегацыі з розных іншых куткоў краіны ды з-за яе межаў. Добрага ўсім настрою на сёлетніх шматлікіх святочных яго імпрэзах!

Тэлекантэнт

“НАПЕРАД У МІНУЛАЕ”

Любімы глядачамі праект на тэлеканале “Беларусь 3” ажыўляе аўтэнтыку для сучасніка. Дзе бяруць свае вытокі старадаўнія песні, аранжыраваныя пад сучаснае выкананне, распавядаюць стваральнікі праграмы Анатоль і Аксана Вечары.

ст. 6

Арт-блог

АРЫЕНЦЫРЫ “СЛАВЯНСКАГА БАЗАРА...”

Музычны крытык і карэспандэнт “К” Надзея Бунцэвіч дзеліцца сваімі ўражаннямі ад сёлетніх конкурсных праграм форума.

ст. 3,8

ПРА РАДЗІМУ — ЗАУЖДЫ

Працяг на ст. 2

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ
ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ/

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз
інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне
падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

9 771994 478007 2030

ПРА РАДЗІМУ — ЗАЎЖДЫ

3 22 ліпеня ўсе павер-хі Рэспубліканскай мастацкай галерэі па вуліцы Казлова, 3 займае адна выстава — “Трыенале сучаснага мастацтва”. Ладзіцца яна па выніках рэспубліканскага конкурсу “Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва” ў 2019 — 2020 гг. Яе арганізатар — Міністэрства культуры, функцыі каардынатара былі нададзены Нацыянальнаму гістарычнаму музею. Відаць, зыходзілі з таго, што ў дырэктара музея Паўла Сапоцькі яшчэ з часоў, калі ён кіраваў галерэяй “Універсітэт культуры”, назапашаны немалы досвед арганізацыі творчых імпрэзаў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

А ўтар гэтых радкоў мае да выставы пэўнае дачыненне. Як прадстаўнік Саюза мастакоў я быў у складзе групы экспертаў, што адбіралі творы, якія зараз экспануюцца ў Палацы. Мне і раней даводзілася браць удзел у падобных справах — адбіраць разам з маімі калегамі мастацкія творы ў экспазіцыю той ці іншай выставы, а калі і вылучаць лепшыя з іх на ўзнагароду. Працэс мае ўсталяваны алгарытм. Але гэтым разам справа пайшла не па завядзённым. Напачатку тыя, каму было даверана рабіць адбор (а гэта прадстаўнікі творчых саюзаў, што аб'ядноўваюць прафесіяналаў выяўленчага мастацтва, фотамастацтва і дызайну), заявілі, што выбіраць няма з чаго, дакладней — перапаў паміж асобнымі вартымі творамі і агульнай масай прапанаваных настолькі моцны і выразны, што канкурэнцыя як такая адсутнічае, а праца экспертаў у такіх акалічнасцях фактычна зводзілася, даручыце за брутальнае параўнанне, да сарыроўкі смецця. І эксперты не проста выказаліся ўсплы, але і зварот з

прапановай працягнуць конкурс ў Міністэрства напісалі. Вынікам гэтага ліставання стала падаўжэнне тэрміну прыёму работ на конкурс. А самі аўтары ліста адразу пачалі шукаць патэнцыйных канкурсантаў і звяртацца да тых твораў, хто быў бы са сваімі работамі на спаборніцтве не лішнім, прапаноўваючы ўдзел у годнай справе. У выніку набралася маса прыстойных, канкурэнтна здольных твораў. Атрымалася так, што цяпер, як кажуць, за краіну не сорамна.

У экспазіцыі прадстаўлены жывапіс, графіка,

скульптура, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, фатаграфія, дызайн, а таксама творы, якім нават няма дакладнага вызначэння — бо гэта можа быць усё пералічанае “у адным флаконе” ды яшчэ з выразным правакацыйным чынікам. Большасць прапанаваных ў экспазіцыю твораў глядчы ўжо бачылі. Але тут яны прадстаўлены як квінтэсэнцыя мастацкага досведу часу, што прамінуў з папярэдняга Трыенале. Прынамсі, так задумвалася.

Калі зыходзіць з меркавання, што зараз ў Палацы прадстаўлены рэальны стан і даволі поўная панарама сучаснага беларускага мастацтва, дык магчыма выснова, што пры досыць высокім узроўні прафесіяналізму нашым творцам бракуе вызначальнай ідэі і разумення мэты, дзеля якой варта нахвінна працаваць. Кажу не пра ўсіх, але пра многіх. Раз-

У часе адкрыцця выставы.

для выяўлення так званых вечных тэм і сюжэтаў, адвечных праяў чалавечай сутнасці. І тут ужо не мае значэння, да якой плыні і ў які бок мастака цягне: рэаліст ён ці прыхільнік беспрадметнага мастацтва, “вечны вандрульнік”, як наш Язэп Драздовіч, што сягаў думкаю ў Космас, ці “дамасел”, як песняры “глыбінкі” амерыканец Эндрыю Уайес і расіянін Аркадзь Пластаў. А яшчэ не так важна — карыстаецца мастак традыцыйнымі тэхналогіямі альбо найноўшымі, правяранымі ці эксперыментальнымі. Не буду навязваць гледачу свайго бачання, хай ён сам вызначыць, ці ёсць гэта на выставе. Хай сам вырашае: ці прадстаўляе экспазіцыя цікавасць для шырокай грамады, альбо ў наяўнасці толькі прэзентацыі творчых рэфлексій, зразумелых аўтарам і шчыльнаму колу іхніх сяброў.

Сама ідэя спалучэння “Нацыянальнай прэміі” і “Трыенале сучаснага мастацтва” падаецца мне спрэчнай. Пачнем з таго, што “сучаснае” і “нацы-

янальнае” гэта ў прычыне розныя рэчы. Гэта як “насельніцтва” і “народ”. Пры тым, што тое, і другое — людзі. Дарэчы, адны і тыя ж. Але ў адным выпадку заціснутыя рамкамі канкрэтнага часу і сканыванія побытавымі акалічнасцямі, а ў другім — ментальна запаўняючыя гістарычную прастору. Сучаснае — надзённасць, нацыянальнае — тое, што можа мець каштоўнасць для новых пакаленняў, пакуль існуе сама нацыя.

Памятаю, як генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапоў выходзіў з прапановай уключыць Музей сучаснага мастацтва ў структуру НММ РБ. Ягоная логіка

такая: лепшыя творы сучаснага мастацтва пазней стануць летапісам свайго часу і, адпаведна, набудуць статус нацыянальнай каштоўнасці. Дык вось з такім прыцэлам і трэба фарміраваць калекцыю сучаснага мастацтва, і лепей, каб гэтым займалася менавіта музейная супрацоўнікі з іх каштоўным досведам захавання спадчыны і адказнасці перад будучыняй. Асабіста мне логіка спадара Уладзіміра цалкам зразумелая.

Тое, што мне падаецца спрэчным, мае, магчыма, матэрыяльнае і канцэптуальнае абгрунтаванне. Скажам, на два асобных конкурсах не стае грошай, вось і вырашылі правесці, як цяпер гавораць, “аптымізацыю” — спалучыць два ў адно. Альбо ёсць патрэба доследным шляхам вызначыць, як самі творцы разумеюць “нацыянальнае” ў кантэксце “сучаснага” і наадварот.

Вось яшчэ пра што нагадаю... З майго досведу ўдзелу ў розных канферэнцыях і семінарах вынікае, што як ні канкрэтызуй тэму прафесійнага сумоўя, усё адно людзі гавораць пра тое, што ім баліць, што хвалюе, што важна менавіта ім. Так што, калі творцу баліць за Айчыну, калі ён не абьякаваў да таго, што адбываецца за вокнамі ягонай майстэрні, ён здолее зрабіць нешта вартэе і нашай драматычнай мінуўшчыны, і нашай няпростай сучаснасці, і нашай годнай перспектывы. Пра Радзіму — заўжды сучасна.

Перафразуючы афарызм Гіпакрата, скажу: “Vita brevis, patria aeterna” — жыццё (а значыць, і “сучаснасць” у яе прыватна-канкрэтным сэнсе) кароткае, айчына вечная.

Фота аўтара і Таццяны МАТУСЕВІЧ.

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУЧУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам Інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адказны скаржатар — Юры САРПЕНКА, рэдактары аддзелаў: Яўген РАГІН, аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Надзея КУРЭЖКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД, карэктар — Таццяна ПАШЫВКА.
Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@ut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна.
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Рэдакцыйны тэлефон: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары дотыскаў паважліваць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарту, дату выдання, кім і калі выданы, аўтарскія рукапісы не рэдакцыйны і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары несуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыялы на правах рэкламы.
© “Культура”, 2020. Наклад 3134. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падысана ў друку 24.07.2020 у 17.00. Замова 2118.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330106 аб ад 30.04.2004.

На “Славянскім...” выклаліся “па поўнай”

Абодва
Гран-пры —
нашы!

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пераможцамі абодвух конкурсаў эстрадных выканаўцаў на “Славянскім базары ў Віцебску” сталі прадстаўнікі нашай краіны: на дзіцячым перамагла Ангеліна Ламака, на дарослым — Раман Волазнеў, дадаўшы да Гран-пры не толькі прэмію Парламенцкага сходу саюзу Беларусі і Расіі, якой незалежна ад ацэнак журы адзначаюцца канкурсанты гэтых краін, але і спецыяльную прэмію імя Уладзіміра Мулявіна “За лепшае ўвасабленне нацыянальнай тэмы, высокае выканальніцкае майстэрства”.

У Віцебску сьшылося ўсё: добрая прафесійная падрыхтоўка, удала падобраны рэпертуар, баявы настрой — нарэшце, вельмі сур’ёзнае стаўленне нашых спевакоў і іх выкладчыкаў да конкурсаў, бо гэтыя творчыя спаборніцтвы расцэньваюцца ў нас не як нейкія чарговыя шоу, а як важкі ўнёсак у нацыянальную культуру і само пазіцыянаванне Беларусі на мапе Еўропы і свету як краіны талентаў.

Вялікую ролю ў гэтым адыграла і спагадлівая пазіцыя журы, якое гэтак жа, як і іншыя ўдзельнікі фестывалю, імкнулася падтрымаць усіх, хто прыкладваў намаганні, каб фестываль і ягоныя конкурсы здзейсніліся “на ўсе сто”. Да беларускіх канкурсантаў стаўленне заўсёды асаблівае, дый увагі да іх заўжды больш, чым да каго іншага з маладых і юных выканаўцаў. Але ж сёлета ўвесь гэты згустак пазітыўнай энергетыкі, скіраваны на нашых удзельнікаў, быў падвоены-патроены. Бо да разумення арганізатарскіх намаганняў краіны, што праводзіць такі буйны форум, дадавалася яшчэ тое, у якіх надзвычай складаных умовах ладзіцца сёлета свята.

Ангеліна Ламака і Раман Волазнеў — сапраўды малайчы. Як гаворыцца ў такіх выпадках, выклаліся “па поўнай”. Іншымі словамі, прадэманстравалі ўсё, на што здольныя.

Акрамя ўласна спеваў, Раман у першай песні граў на губным гармоніку, у другой — на клавішах, прычым выдываў настолькі віртуозна фартэпіяна пасажа, што сумняваюцца ў яго папраўдзе добрым валоданні гэтым інструментам не даводзілася. Дый першая песня была яго ўласнай — “Свечка” на словы Максіма Багдановіча.

Абраны верш “Свяча бліскучая зіе” шмат у чым перагукецца з іншым вершам гэтага беларускага класіка — “Маёвай песняй” з таго ж зборніка “Вянок”. Дарэчы, тую “Маёвую песню” ўсе ведаюць, дзякуючы найперш музыцы Ігара Паліводзі, які заўчасна пакінуў нас у 1996-м. Яго песня “Па-над белым пухам вішняў...”, названая паводле першага радка таго верша, была часткай буйнога твора кампазітара — поп-оперы “Максім”, паводле жанравага вызначэння блізкай песеннаму цыклу. І атрымала асаблівае папулярнасць пасля таго, які прынёсла Гран-пры ў выглядзе новенькага аўто (даладым, што па тых часах машына магла каштаваць больш за кватэру) Алёне Саўленайтэ на Першым Нацыянальным фестывалі беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне ў 1993 годзе. І на тое, каб адважыцца звярнуцца да “раскручанага” матылькавага вобразу, толькі праз іншы верш паэта, дзе матылёк пададзены ў выключна трагічным абліччы, патрабавалася да ўсяго, творчая смеласць.

Дарэчы, такія перазовы паміж двума вершамі ў мяне ўзніклі яшчэ і таму, што да цяперашняй песні Рамана Волазнева цалкам падобнай пазіцыяй быў эпіграф, далзены паэтам яго “Маёвай песні”: “Музыка перш за ўсё”. Гэтыя словы Поля Верлена, паэзія якога Максім Багдановіч шмат перакладаў, як нельга лепей адпавядаюць песні “Свечка”: музыка ў ёй выходзіць на першы план і літаральна засланяе сабой словы. Няроўнае полымя агеньчыка — і такое ж зіхаленне-мільганне, кранальна імпульсіўнае трымценне-трапятанне крыльцаў матылька чужабычыя найперш у самой мелодыі, багата аздобленай джазавай арнаментыкай. У тым матылька музыка дапамагае ўбачыць постаць самога паэта, згарэлага ад

хваробы. І, шырэі, любога творцы, што спальвае сябе ў полымі натхнення і працы, прыносачы ахвяры ў гонар прыгажосці.

Было відаць, як моцна хваляваўся Раман, асабліва ў пачатку песні: на адборачных праслухоўваннях да конкурса, што праходзілі ў сакавіку ў Лідзе, ён спяваў гэту кампазіцыю больш упэўнена. Ды справа не ў гэтым: асабіста для мяне Раман Волазнеў — не столькі ўласна спявак, колькі таленавіты музыкант (у самым шырокім сэнсе слова) і найперш кампазітар. Гледзячы і слухаючы яго выступленне, я ўвесь час лавіла сябе на думцы, што звяртаю ўвагу не столькі на спевы, колькі менавіта на песню. І што вельмі хочацца паслухаць яе яшчэ ў нечым выкананні. А тым і вылучаюцца звычайна так званыя аўтарскія, кампазітарскія паказы! Таму пажадаем нашаму пераможцы далейшыя таленавітыя кампазіцыі (і найперш джазавыя, у чым ён папраўдзе спец, невыпадкова атрымліваючы прэміі ды прызы на Міжнародным конкурсе Jazz-Time у Салігорску). Іншая справа, што сёння кампазітара, а тым больш песеннага, ведаюць хіба тады, калі ён сам выходзіць на эстраду.

Самыя лепшыя ўражанні пакінула і Ангеліна Ламака на дзіцячым конкурсе. У час лідскага адбору, прызнача, не ў мяне адной былі сумневы, як успрымуць нашу ўдзельніцу замежныя члены журы. Калісьці ў юнай спявачкі была ледзь не шалкам народная манера выканання. Цяпер гэта эстраднае спевы, добра аздобленыя гарлавымі ноткамі, што было асабліва заўважна ў першай песні — “Вольная рака” Аляксандра Аляксандрава на словы самой спявачкі і яе колішняга выкладчыка Валерыя Шмата, які ўзначальвае арт-гурт “Беларусы”. Такая стыльвая сумесь, спевы на памежжы эстраднага і “адкрытага” народнага гучання аказаліся як ніколі дарэчы: у падобнай манеры, апошнім часам распаўсюджанай на тым жа “Еўрабачанні”, спявалі і прадстаўнікі Украіны, Казахстана.

На іх фоне Ангеліна Ламака вылучалася найперш стабільнасцю, што заўжды вельмі важна для конкурсных баталій. Хтосьці “стушчаўся” на першай песні. Хтосьці, наадварот, сапсаваў усё уражанне няўдалай другой. Ангеліна ж выступіла роўна, на добрым узроўні — і гэта не магло не пераканаць журы ў яе перамозе.

Але конкурс скончыўся. І тэмы Гран-пры, нягледзячы на ўсю важнасць цяперашняга моманту, хутка забудуцца, калі іх не падтрымліваць. Прычым штодня. А гэта і новыя ролі, і новыя выступленні. І не толькі зраней на працаванні рэпертуарам, але і з усё новымі песнямі. Таму пасляконкурсная зыфарыя павінна працягнуцца не толькі заслужаным адпачынкам, але і новымі стартамі. Невыпадкова многія акадэмічныя конкурсы міжнароднага кішталу прадулгоджаюць разгорнутыя гастрольныя туры пераможцаў адрозна пасля ўручэння ім узнагарод. Вядома, цяперашняя сітуацыя ў свеце гэтага не дазваляе, але пра свае далейшыя крокі і прыступкі ўзыходжання на музычны Алімп павінны дбаць не толькі пераможцы, але і ўсе ўдзельнікі творчых спаборніцтваў.

Тэма

Больш за дванаццаць кінакампаній, канкурэнцыя ў лотах — да васьмі заявак, ліпеньскі адкрыты конкурс нацыянальных кінапраектаў, вынікі якога кінасуольнасць гучна абмяркоўвае ў апошнія тыдні, спадзяюся, увойдзе ў гісторыю беларускага кіно не толькі скандалам. А таксама як творчае спаборніцтва, у якім удзельнічала да гэтай пары беспрэцэдэнтная колькасць незалежных кінавытворцаў. Гэта значыць, мы маем справу з прыстойнай колькасцю ідэй і сцэнарных заявак, што чакаюць сваёй магчымасці экраннага ўвасаблення. Звярнуць увагу на гэты момант і паспрабуем у матэрыяле.

Імёны праектаў-пераможцаў ва ўсіх на слыху. Таму, каб больш шырока ўбачыць карціну шматпакатнага конкурсу (ды і вытворчасці незалежнага кіно ў нашых рэаліях), вырашылі дазнацца пра заяўкі, што атрымалі другое месца па выніках дзяржаўкі па “Аказанні паслуг па вытворчасці фільма ў ігравай форме”. (Далзеныя пра канкурсантаў размешчаны на сайце). Да кожнага з кінематаграфістаў мы звярнуліся з просьбай распавесці пра ўласны праект, а таксама з пытаннем, якія планыюць прасоўваць яго далей. Апытанне, у сваю чаргу, дало магчымасць дазнацца пра апошнія навіны са скаргамі — агучыць вынікі іх разгляду Міністэрства па антыманапольным рэгуляванні і гандлю, што з’явіліся на goszakupki.by.

Чатыры з чатырнаццаці

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

НУМАР ЗАКУПКІ AUC0000106368

Аказанне паслуг па вытворчасці фільма ў ігравай форме. Пераможца — кінакампанія “Дэмарш-фільм”, праект “Сфагнум”. Статус лота — “Прыспынены”. Вынікі конкурсу абскарджваў “Тэлівізійны прадзюсарскі цэнтр”, але Міністэрства па антыманапольным рэгуляванні і гандлю палічыла, што прэтэнзіі істца не маюць пад сабой падстаў. Другое месца — “Першая Кінавідэакампанія”, заяўка “Хто я?”.

Віктар Лабковіч

Віктар Лабковіч, генеральны прадзюсар “Першай Кінавідэакампаніі”, якая, нагадаем, узяла тры першыя месцы ў чатырох лотах і якую несправядліва папракнулі ў манополіі, знаходзіўся не ў вельмі добрым настроі. На момант тэлефанавання адзін з лотаў, што выйграла арганізацыя, меў статус “адменены”, другі — знаходзіўся ў падвешаным стане.

— Лічым, што ўсе праекты, што мы падавалі на гэты конкурс, — лепшыя праекты нашай кампаніі, — пракаментываў сітуацыю кінематаграфіст. — Мы ў іх верым і будзем працаваць з імі далей: гэта і “Раліва Прудок”, запуск якога адменены, і “Дзесяць жышчў Мядзведзя”, што выйграў у конкурсе на фільм для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі, і серыял “За паўгалзіны да вясны”. Дамова на вытворчасць апошняга падпісана з Міністэрствам культуры.

Што да нашай заяўкі “Хто я?”, якая заняла другое месца, то гэта сацыяльная маладзёжная драма. Аўтар сцэнарыя — Андрэй Кудзіненка, рэжысёр — Настася Міраніччанка. У трох словах магу апісаць яе так. Маладыя людзі сабраліся на святкаванне Новага году, пачалася гульня, і ўсё вылілася ў высьвятленне адноснаў. Пасля ночы стала зразумелым, хто чаго варты. Хто для якога сапраўды сябра, а хто — вораг.

У апошнія дзесяцігоддзі ў нашым грамадстве актыўна расце зацікаўленасць да мінуўшчыны. І не толькі да агульнай гісторыі дзяржавы і народа – але і да ўласнай, сямейнай. Мінулае краіны складаецца з мностваў лёсаў блізкіх і далёкіх продкаў, таму так важна кожнаму, па магчымасці, даследаваць іх біяграфіі ды повязі. Бо хто ж лепш за ўсё разбіраецца ў перыпетых лёсу чалавека з мінулага, як не ягоны нашчадак?

Антон РУДАК

Вядома, можна спадзявацца на дапамогу і паслугі адмыслоўцаў, якія за пэўную плату здзейсняюць пошук у архівах і, з вялікай верагоднасцю, адшукаюць продкаў таго ці іншага чалавека. Але ж хіба не цікавей самому разабрацца ў перыпетых лёсаў сваіх прашчурцаў, дакрануцца да дакументаў, дзе згадваюцца іх імёны, цешыцца кожнай новай знаходкай аб сваіх кроўных, якія жылі за стагоддзі да нас? Для гэтага, як высвятляецца, неабавязкова нават быць прафесійным гісторыкам ці архівістам – але, вядома, пэўныя веды па гістарычных дысцыплінах варта засвоіць. Як можна зрабіць першыя крокі на шляху да разгадкі таямніц ўласнага радаводу?

КАРАНІ ЗАЦІКАЎЛЕНАСЦІ

Кандыдат гістарычных навук, супрацоўнік Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі Вадзім Урублеўскі даўно і ўсур'ёз займаецца вывучэннем генеалогіі. З дзяцінства ён цікавіўся месцам чалавека ў часе і прастору, антрапалагічным вымярэннем мінуўшчыны. Яшчэ ў школьныя гады будучы даследчык пачаў цікавіцца генеалогіяй, спрабаваў складаць свой радавод – хая ведаў па гісторыі сям'і яшчэ бракавала. Не ставала адказаў на пэўныя пытанні, якія пратрабавалі вырашэння – гэта, відаць, і падштурхнула да выбару шляху ў навуцы. Школьнікам будучы гісторык маляваў паводле дасяжных крыніц не толькі сваё ўласнае генеалагічнае дрэва, але і радаводы Рурыкавічаў, Радзівілаў, іншых славутых родаў і гістарычных асоб. Рабіў усё гэта хлопеч на сваё жаданне – ніякіх заданняў такога кшталту ён ад настаўнікаў не атрымліваў.

А вось я прыгадваю, што на мяжы стагоддзяў, будучы вучнем чашвэртага ші пятага класа, я ўжо атрымліваў падобныя заданні акурат у школе, і талды ж звяртаўся да бацькоў, дзядуль і бабуль з першымі пытаннямі аб сваіх продках, каб скласці ўласнае генеалагічнае дрэва. Магчыма, у тым ліку, гэта паўплыва-

Айчынная генеалогія: зірнуць у мінулае, каб пабачыць будучыню

Дзе навучыцца пашане да продкаў?

Вадзім Урублеўскі са слухачамі Школы практычнай генеалогіі.

вала таксама і на мой выбар жыццёвага шляху. Калі я паступіў на гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Вадзім Урублеўскі там ужо навучаўся, і нават паспеў абараніць у 2006 годзе сваю першую работу, прысвечаную крыніцам па генеалогіі сямейнага паводле матэрыялаў Нацыянальнага гістарычнага архіва.

А ў сакавіку 2009 года Вадзім Урублеўскі ўжо стаў намеснікам кіраўніка гуртка даследчыкаў генеалогіі “Радавод”, які быў створаны на гістарычным факультэце БДУ на чале з выкладчыкам кафедры крыніцазнаўства Андрэем Латушкіным. Гурток дзейнічае і сёння, больш чым за дзесяць гадоў яго існавання ўжо адбылося каля паўсотні пасаджэнняў, на якіх выступалі з дакладамі адмыслоўцы з генеалогіі, геральдыкі, некрапалістыкі, антрапанімікі – навукі аб паходжанні імёнаў ды прозвішчаў. З часам сярод ўдзельнікаў гуртка з’явіліся не толькі студэнты-гісторыкі, але і іншыя людзі, зацікаўленыя ў вывучэнні сямейнага радавода.

ШКОЛА, АДКРЫТАЯ ДЛЯ УСІХ

А ў 2013 годзе Вадзім Урублеўскі ўжо самастойна стварыў і ўзначаліў дабрачынны асветніцкі практэкт “Школа практычнай генеалогіі”. Ён дзейнічае пры праваславаўным прыхоўдзе ў памяць Свяціцеля Мікалая, епіскапа і асветніка Японіі, што ў мінскім мік-

раёне Каменная Горка. Першую абвештку аб пачатку дзейнасці школы далі ў газеце “Царкоўнае слова” – таму адгукнуліся на яе ўжо не толькі і не столькі студэнты, але і людзі сталыя. На здзіўленне стваральнікаў школы, на першы занятак прыйшлі каля сарака чалавек. Прычым людзі прыехалі і здалёк – з Мастоўскага і Чэрвеньскага раёнаў, з Оршы. Праўда, пазней частка ўдзельнікаў адсеялася, а ў наступныя гады колькасць навучэнцаў школы складала ў асноўным пятнаццаць – дваццаць чалавек. Як правіла, большасць удзельнікаў праходзіць курс да канца, і ў выніку ім удаецца папоўніць сямейныя архівы і ўзбагаціць веды аб мінулым свайго роду. Заняткі ў школе адбываюцца двойчы на месяц – восем лекцый па тэорыі да Новага года, і восем практычных заняткаў – пасля, агулам навуцальны працэс доўжыцца ад верасня да красавіка.

Сярод навучэнцаў Школы практычнай генеалогіі асобы самага рознага веку – ад дзевяцігадзіннага да сямідзесяціпяцігадовага. Асноўную масу складаюць людзі трывацай – сарака гадоў, якія ўжэ склалі ў сямейным і прафесійным плане, маюць час на хобі і вывучэнне гісторыі свайго роду. Ёсць сярод іх і шматдзетныя бацькі. А вось малалі больш цікавыя адказанцы і сацыялізацыя – пра пошук продкаў у студэнцкім веку задумваюцца нямногія. І гэта прыкра – бо тым часам акурат за гэтую пару могуць

нам перадаецца ад нашых продкаў, мы атрымліваем не толькі генетычным шляхам, але і праз сацыяльныя коды. Пэўныя мадэлі выхавання і светаўспрымання транслююцца праз сямейныя практыкі, традыцыі і звычкі – нават калі яны часам і не асэнсоўваюцца. Траўмы бацькоў і дзядуль могуць адбывацца на іх нашчадкаў у сучаснасці і будучыні. Многімі і сёння яшчэ перажываецца досвед апошняй вайны, тых ці іншых эканамічных нягод мінулага. Многія адказы на пытанні сучаснасці можна знайсці ў сямейнай гісторыі – гэтым займаецца такі накірунак, як псіхгенеалогія.

Значныя цяжкасці могуць паўстаць яшчэ на этапе збору інфармацыі ад сваякоў – нярэдка такая сітуацыя, калі сталейшыя людзі на тых ці іншых роспытты адказваюць, што ў іх сям’і пра гісторыю роду не гаварылі, гэта не было прынята. Часткова гэта тлумачыцца тым, што ў пэўныя перыяды гісторыі ў мінулым стагоддзі тых ці іншых звесці аб паходжанні продкаў маглі пашкодзіць нашчадкаў, і нават зрабіцца падставой для пераследу і рэпрэсій.

Але даследчыкі адзначаюць, што карані праблемы замочвання мінулага крыюцца ў самой культуры сямейнага этнасу – большасць продкаў сучасных беларусаў, будучы высокімі, не мелі ні часу, ні патрэбы задавацца пытаннямі ўласнага паходжання і лёсу сваіх прашчурцаў. Найстарэйшыя з нашых сучаснікаў прыгадваюць, што ў часы іх малалодзі папросту не было прынята гаварыць пра мінулае – людзі былі занятыя пытаннямі працы і выжывання. Хая, безумоўна, заўсёды сустракаліся і такія, якія запаміналі гісторыі і паданні, выконвалі функцыю перадачы сацыяльнай памяці – але сёння, на жаль, яны ўжо адыходзяць ад нас. Большасць людзей толькі ў сталым узросце пачынае адчуваць патрэбу ў перадачы памяці, незапамінальна пакаленнямі, усведамляюць, што варта было б запамінаць мінулае, размаўляць са старэйшымі блізкімі. Але такое разуменне, на жаль, часта прыходзіць запозна, калі пераймаць ужо няма чаго і ад каго. Таму так важна з маладых гадоў пачынаць дабаць аб зберажэнні памяці, і паболей увагі надаваць распаведанню старэйшых сваякоў.

Эмблема Школы практычнай генеалогіі.

абарвацца пэўныя сувязі, неабходныя для далейшага генеалагічнага пошуку.

Паміраюць старэйшыя сваякі, руйнуюцца старыя надмагіллі на пахаваннях продкаў – інфармацыя, неабходная для складання гісторыі сям’і, губляецца незваротна. Між тым менавіта вусная гісторыя, запісы распаўсюдзеныя сваякоў з’яўляюцца першапачатковай асновай для далейшых пошукаў. Архівы развіваюцца, ствараюцца новыя базы дадзеных і паказальнікі, палягчаецца і спрашчаецца нават доступ да саміх дакументаў – пры жаданні, звярнуцца да архіўных крыніц ніколі не позна. Але без базісу, які даюць роспытты сваякоў, далейшы архіўны пошук можа быць значна цяжэйшым.

СПАЗНАЦЬ СЯБЕ ПРАЗ ЛЁСЫ ПРАШЧУРАЎ

Навошта ж увугле варта займацца даследаваннем свайго радаводу? Не толькі з чыстай цікаўнасці. Даведваючыся аб лёсах сваіх продкаў, мы можам глыбей спазнаць сябе, прывесці пэўныя паралелі між сваімі ўчынкамі і рашэннямі – і паводзінамі нашых продкаў ў падобных сітуацыях. Адмыслоўцы ўпэўненыя: тое, што

ГЕНЕТЫКА НА СЛУЖБЕ ГІСТОРЫІ

А што ж рабіць, калі па пэўных перьядах сямейнай гісторыі бракуе не толькі вусных, але і пісьмовых крыніц? Напрыклад, калі яны былі знішчаныя, не захаваўся ў выніку войн і разбурэнняў ці з нейкіх іншых прычын? Тут на дапамогу можа прыйсці ДНК-генеалогія. На жаль, ДНК-экспертыза – працэдура нятанная і няжуктая, але пры нааўнасці жадання, часу і сродкаў, зрабіць яе варта. Часам у выніку ўдаецца знайсці раней невядомыя далёкіх сваякоў, якія здолелі прасачыць свой радавод глыбей. Праблема хіба ў тым, што, на жаль, многія замаўляюць ДНК-аналіз і атрымліваюць яго вынікі, але самі не займаюцца генеалогіяй – і таму нават пры супадзенні паходжання і выяўленні агульных продкаў, наўрад ці могуць паведаміць нешта невядомае сваім далёкім сваякам.

Але бываюць і адваротныя выпадкі. Так, у Беларусі ёсць некалькі даволі буйных аб’яднанняў сваякоў і цёзкаў па прозвішчах. Бадай найбуйнейшае з іх – “Планета Матусевічаў”, сярод яго ўдзельнікаў па ўсім свеце ёсць людзі з далёкага замежа, нават з Аўстраліі. Актыўна даследуюць сваю генеалогію Булаты – гэты род паходзіць з Капыльскага раёна, некалі там існавала вёска Булатнікі. На жаль, паселішча гэтае знікла ў сярэзіне мінулага стагоддзя, але прадстаўнікі роду Булаты дамагліся ўсталявання памятнага знаку на месцы свайго сямейнага гнязда.

ПРАБЛЕМЫ І ПЕРСПЕКТЫВЫ

Зацікаўленасць генеалогіяй і сумежнымі дысцыплінамі, накіштат геральдыкі, некрапалістыкі ці антрапанімікі, у Беларусі расце, але сапраўдны росквіт яе, наошасць можна меркаваць, пакуль яшчэ наперадзе. Неабходна папулярызаванне, адукацыя ў сферы сямейнай гісторыі, падвышэнне генеалагічнай культуры грамадства. На жаль, сёння часам зраецца, што некаторыя некрывічна палыходзяць да збору і аналізу генеалагічных матэрыялаў, прафануюць даследаванне радаводаў.

Але стае і сур’ёзных, прафесійных даследчыкаў – хая кола спецыялістаў такога кшталту ў нашай краіне даволі вузкае. Адмыслоўцы адзначаюць, што даўно наспела патрэба ўзнікнення рэспубліканскага генеалагічнага аб’яднання, якое дазволіла б злучыць намаганні ўсіх энтузіястаў гэтай цікавай і пачэснай справы. Застаецца спадзявацца, што такая арганізацыя рана ші позна з’явіцца і здолее станоўча паўплываць на развіццё беларускай генеалогіі ды палычыць зацікаўленасць грамадства гэтай дысцыплінай.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3.)

Планы па далейшым прасоўванні праекта ў Віктара Лабковіча пакуль прыблізныя.

— Паспрабуем падаць яго на наступны конкурс Міністэрства. Але, мяркую, што гэтым разам у гудню ўступіць кінастудыя “Беларусьфільм”, якая не ўдзельнічала цяпер, і шанцы на перамогу значна паменшацца, — адзначае прадзюсар. — Аднак будзем змагацца: свой праект пра Уладзіміра Мулявіна мы падавалі ў Міністэрства культуры, да прыкладу, ажно тры разы.

**НУМАР ЗАКУПКИ
AUC0000101410**

Аляксей
Раковіч

Аказанне паслуг па вытворчасці фільма ў ігравой форме для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі.

Пераможца — “Першая Кінавідэакампанія”, праект “Дзесяць жыццяў Мядзведзя”. Статус лота — “Прысмынены”. Вынікі конкурсу абскарджваў “Тэлевізійны прадзюсарскі цэнтр”, але Міністэрства па антыманапольным рэгуляванні і гандлю палічыла прэтэнзіі істаца беспадстаўнымі. Другое месца — “Студыя Р-2”, заяўка “Дваіны дотык”.

Як можам зазначыць, пэўныя кампаніі-пераможцы аказваліся ў фіналістах у іншых намінацыях. Так склалася ў Віктара Лабковіча, падобная ж сітуацыя і ў Аляксея Раковіча, рэжысёра “Радзіва Прудок”. Яго заяўка “Дваіны дотык” атрымала другое месца ў лоте на аказанне паслуг па вытворчасці фільма для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі.

— “Дваіны дотык” — гэта маладзёжная спартыўная драма, — распавядае пра яе Аляксей Раковіч. — Аўтарам сцэнарыя стужкі з’яўляецца Андрэй Курс, пакуль невядомы, але, на маю думку, вельмі цікавы сцэнарыст. Рэжысёр — ваш пакорны слуга. У цэнтры дзеяння — валеібольная каманда, дзяўчаты. У сцэнарыі прысутнічае шмат цікавых момантаў з жыцця падлеткаў, моладзі, сучаснага грамадства. Ёсць у фільме і камедыійныя моманты, гумар, забавляльныя рэчы, апаўданае судакранаецца з маладзёжнай культурай, музыкай. Нам падарожжа, што такая стужка будзе запатрабаванай.

Аляксей Раковіч адзначае, што ўжо на сённяшні момант праект займеў падтрымку Назіральнага савета Беларускай федэрацыі валеібола і асабіста міністра па надзвычайных сітуацыях Уладзіміра Вашчанкі.

— Фільм зусім не дарагі, таму паспрабуем пашукаць дапамогу далей у арганізацыі спартыўнага кшталту, — дзеліцца ідэямі па прасоўванні заяўкі кінематаграфіст. — Не выключам, што калі будзе конкурс Міністэрства ку-

Уладзімір
Бокун

наш Тэатр оперы і балета. Фільм пра яе абвясцова мусіць з’явіцца.

На пытанне, што з праектам будзе далей, Уладзімір Бокун усё ж паіскае плячыма ў разгубленасці. Калі Міністэрства культуры абвясціць новы конкурс, “Майстэрня” падасць заяўку. Што да падтрымкі тэлебачання...

рэалізацыі заяўкі. Тым больш, што да стужкі ўжо праявілі цікавасць партнёры ў Польшчы.

— Будзем спрабаваць зараз падаць “Юлю” на еўрапейскае суфінансаванне, — дзеліцца меркаваннем Канстанцін Варабей. — У Мары Тамковіч — вялікі досвед працы ў Польшчы, яе кароткі метр “Дачка” перамог на Нацыянальным конкурсе ў “Лістападзе—2018”. Мы ўпэўнены ў яе прафесійным узроўні, гэта супакойвае, і дае спадзеў на тое, што ў праекта — добрая будучыня.

Аднак на пытанне, ці будзе “Майстэрня сацыяльнага кіно” зноў падавацца на конкурс, калі апошні абвясціць, кінематаграфіст не дае станоўчага адказу.

Чатыры з чатырнаццаці

Дык хто яшчэ ўдзельнічаў у конкурсе кінапраектаў?

льтуры па вытворчасці стужкі на спартыўную тэматыку, можна паўдзельнічаць. Нас другое месца у гэтым лоте хутчэй акрыліла, чым расчаравала.

А вось адмену запуску сваёй дэбютнай працы па рамане Андрэя Горвата “Радзіва Прудок” Аляксей Раковіч успрыняў балюча.

— Гэты быў не той фільм, які каштуе 20-40 тысяч рублёў. І па сваім пасыле — гэта нацыянальны праект, той, які аб’ядноўвае. Таму тут для нас падтрымка дзяржавы была вяршальнай, — падкрэслівае ён. — Зараз жа я не надта веру ў ажыццяўленне праекта, але будзем шукаць варыянты.

**НУМАР ЗАКУПКИ
AUC0000101501**

Аказанне паслуг па вытворчасці фільма ў ігравой форме, прысвечанага жыццю і творчасці вядомых беларускіх дзеячаў культуры і мастацтва. Пераможца — “Першая Кінавідэакампанія”, серыял “За паўгадзіны да вясны” пра Уладзіміра Мулявіна і ВІА “Песняры”. Статус лота — “Завершаны”.

Другое месца — “Майстэрня Уладзіміра Бокун”, заяўка пра Ларысу Александровую — “Срэбны званчак”.

Уладзімір Бокун адзначае, што ў час працы над праектам, перш

за усё кінакампанія звязалася з Арыяднай Ладзьгінай, пляменніцай легендарнай опернай дзівы, аўтарам кнігі “Ларыса Пампееўна Александровская: Дакументальна-тэатральны раман”.

— Мы скантактаваліся з Арыяднай Барысаўнай, і я папрасіў далучыцца да працы Алёну Калюнову, аднаго з самых цікавых нашых беларускіх аўтараў, — раскрывае секрэты творчай кухні сьліны прадзюсар. — Яна і стала аўтаркай сцэнарыя. У рэжысёры серыяла планавалася адзін з нашых творцаў “залатой групы” кампаніі “Эфір” — Фёдар Краснапёраў (“Радавыя”, “Вяртанне Мухтара” — Д.А.)

Кіраўнік “Майстэрні” прызнаўся, што для студыі некалькі нечаканым стаўся фармат прапановы на конкурс.

— Звычайна ў частцы шматсерыйных фільмаў Міністэрства культуры прапаноўвае прыкласці сцэнарыі адной з серый, і сінопіс — з астатнімі, — распавядае кінематаграфіст. — Гэтым разам былі дастаткова жорсткія ўмовы: паказаць сцэнарыі чатырох гатовых серый, і чатыры сінопісы на астатнія. І мы усё зрабілі, у выніку не перамаглі, але адрыў ад пераможнага праекта быў літаральна паўтара-два балы. Ларыса Александровая ўсабалае беларускую музыкальную культуру ХХ стагоддзя, — дадае прадзюсар. — Гэта — выбітная асоба, жанчына неверагоднай сілы і прыгажосці, пры ўдзеле якой паўставаў

— Мала надзеі на гэта, шчыра кажучы, — прызнаецца Уладзімір Бокун. — Тэлекампанія зараз уласнай вытворчасцю тэлесерыялаў, як гэта было раней, на жаль, не займаюцца. Не толькі ў час пандэміі, але ў цэлым у апошнія гады сітуацыя на тэлевізійным рынку рэзка пагоршылася. На жаль, няма больш ні ў адным профільным ведамстве прэцэдэнта распрацоўкі механізму конкурсу кшталту такога, які ладзіць Міністэрства культуры. І што рабіць далей такім вытворцам як мы, якім чынам знаходзіць сродкі на падобныя праекты — пытанне адкрытае.

**НУМАР ЗАКУПКИ
AUC0000106882**

Аказанне паслуг па вытворчасці фільма ў ігравой форме — дэбютнай працы рэжысёра-пастаноўчыка. Пераможца — “Першая Кінавідэакампанія”, праект “Радзіва Прудок”. Статус лота — “Адменены”. Вынікі конкурсу абскарджвала кінакампанія “Без буслоў артс”, але скарга не была прынята да разгляду Міністэрствам па антыманапольным рэгуляванні і гандлю.

Другое месца — “Майстэрня сацыяльнага кіно”, заяўка “Юля”.

— Аўтарам сцэнарыя з’яўляецца Мара Тамковіч, — раскрывае імя сцэнарыста і рэжысёра праекта намеснік дырэктара “Майстэрні сацыяльнага кіно” Канстанцін Варабей. — Гэта сацыяльная драма пра жыццё беларусаў у пажыванні. Гісторыя пра забароненае каханне з асаблівацімі жыцця ў рэгіёне. Праект калія года, і ў апошні час мы прапрацоўвалі розныя варыянты яго прадзюсавання, шлях падтрымкі Міністэрства культуры — адзін з магчымых.

Тым не менш, прадзюсар адзначае, што статус праекта, які меў бы дзяржаўную падтрымку, значна дапамог бы пры

Канстанцін
Варабей

— Калі склад камісіі будзе той жа, які сёньня? — кажа ён. — Эксперты нам аддалі другое месца, чаму раптам павінны зараз даць першае? Гэты конкурс меў такую вялікую колькасць заявак па дзвюх ключавых прычынах, — дае адзнаку актыўнасці кінакампаній на ліпенскіх тэрмах Канстанцін Варабей. — Першая — больш шырокія тэмы. Міністэрства культуры гэтым разам спрашчала тэматычныя кірункі і гэта значна панізіла парог уваходу ў саборніцтва. Другі плюс, а дакладней важны збег абставін: усе ігракі нашай кінаіндустрыі разумелі, што гэтым разам “Беларусьфільм” падавацца не будзе. Многія успрынялі гэта як “зьялёнае святло”.

У астатнім, па словах прадзюсара, усё засталася па-ранейшаму. І працэдура закупкі паслуг — гэта тэма для асобнай размовы. Канстанцін падкрэсліў, што ў самай уражальнай пазіцыі ў выніку абставін, што склаліся, апынуліся пераможцы.

— Праекты, што былі алабарыяны, у пэўны момант атрымалі адмову, а гэта ў тым ліку пытанне рэпутацыі кінакампаній, — адзначае ён далікатны момант дамоўленасці з партнёрамі.

Прадуктыўныя змены ў кінагаліне, па словах Канстанціна Варабей, магчымыя толькі пры канструктыўным дыялогу — як паміж кінасупольнасцю і ведамствам, так і паміж кінавытворцамі.

— Бо калі ў скаргах апускаецца да таго, што пачынаем даказваць, чый рэжысёр праекта і ў колькі разоў лепшы — гэта абсурд, — выказаўся кінематаграфіст.

Самыя адданыя глядачы хто? Вяскоўцы!

Уліпені ў эфір выйшаў 400-ты выпуск праграмы “Наперад у мінулае” сацыякультурнага тэлеканала “Беларусь 3”.

А гэта значыць, што за восем гадоў было здзейснена 400 тэлепадарожжаў у беларускія вёскі і райцэнтры, адзнята амаль столькі ж фальклорных калектываў, зроблена 400 новых сучасных версій беларускіх народных песень! Песні не заканчваюцца, народныя калектывы гэтак жа прагнуць паказаць сваю творчасць усёй краіне, ідзі у стваральнікау праграмы яшчэ хапае — так што і далей па нядзелях “Наперад у мінулае” чакае ля экрану ўсіх сваіх прыхільнікаў. А іх нямала — гэта адна з самых папулярных перадач тэлеканала.

што там было не так. А ўвогуле — грыбы пайшлі, давайце прыязджайце, чакаем!” А гэта ж 400 кіламетраў ад Мінска.

У Беларусі практычна немагчыма знайсці раён, у якім не было б фальклорнага ансамбля, у якім не было б энтузіястаў, што захоўваюць і нават адшукваюць і апраджаюць песні і абрады — з пэўнага часу праграма “Наперад у мінулае” пачала здымаць і абрады. У некаторых выпадках здымачная група і двойчы завітае ў госці да аднаго і таго ж народнага калектыву — калі занадта багаты і цікавы рэпертуар. Героі праграмы бываюць і дзіцячыя фальклорныя ансамблі, але сярэдні ўзрост артыстаў — у асноўным артыстак — ад 50 да 70 гадоў. І яны не сталяюцца здзіўлены рэакцыі і ўнікальнымі песнямі. Такім

Усяго і не пералічыш.

У юбілейны 400-ты раз каманда праекта завітала ў госці да народнага фальклорнага калектыву “Зараначка” вёскі Блонь Пухавіцкага раёна. Сустрэча і здымкі адбываліся на беразе рэчкі Цітаўка. Жарты, прыпеўкі, добры настрой — праграма атрымалася вясёлай, якім і павінны быць юбілей. Песняй пад нумарам 400 стала “Ой, на гары ды дубіна...”. Пасля таго, як яна прагучала ў выкананні “Зараначкі”, за справу ўзяліся папулярныя выканаўцы — Аляксандр Сухараў і Сяргей Сухамлін. Будучыя вядомыя папулярныя рок-музыкі, яны прапанавалі глядачам менавіта рокавыя варыянт. А ў гонар юбілейнай лічбы артысты ўспомнілі і самую першую песню, што гучала яшчэ ў пілотным выпуску

праграмы “Наперад у мінулае”. Рэжысёр згадвае:

— Я, калі прапаноўваў Юру ўзяцца за праект, кажу: “Ты ўяўляеш, якая гэта для аранжыроўшчыка будзе цяжкая праца? Кожны тыдзень без перапынкаў трэба будзе прыдумваць па адной новай аранжыроўцы, пад новага артыста, пад новую народную песню?” Юра рызкінуў, і я шчыра скажу — калі б тады ў нас не было такога чалавека, як ён, то і праграмы не было б. За першыя пару гадоў Юра стварыў нам каля 100 песень, і як мінімум палова з іх — хіты.

Юрый Ващук, дарэчы, і сам дагэтуль згадвае той час — бо даводзілася працаваць проста гераічна, хаця і вельмі цікава. Але ж у нейкі момант яму давялося пакінуць праект “Наперад у мінулае” — спявак Тэа

раз вядомы як спявак Кірыл Гуд, і Максім Осіпаў з групы “Дразды”, і Вячаслаў Шарапаў, нярэдка і самі артысты клапаціліся пра стварэнне аранжыровак. У апошнія гады тры складалася пастаянная каманда — Сяргей Сухамлін, вядомы на беларускай эстрадзе кампазітар і аранжыроўшчык, і малады музыкант Арцём Кандрасюк.

— Яны могуць усё — ад звычайнай эстрады да цяжкага рока, — кажа Анатоль Вечар. — Таму і новыя версіі песень ў нас атрымліваюцца такія розныя. Сяргей Сухамлін увогуле для мяне чалавек неспасціжны — калі нейкі аўрал, ён можа нават за ноч напісаць аранжыроўку, прычым бліскава.

Адзнята 400 выпускаў, і, натуральна, можна падзівацца — няўжо ў нас ёсць 400 папулярных спевакоў і спявачак? Сапраўды, за гады ў праграме паўдзельнічалі ледзь не ўсе вядомыя артысты, але былі і пачаткоўцы, і юныя спявакі — напрыклад удзельнікі конкурсу “Дзіцячае Еўрабачанне”. Пакуль па тэхнічных і арганізацыйных прычынах няма магчымасці запрашаць да ўдзелу групы, але ж час ад часу іх вакалісты здымаюцца асобна. Як жартуе Анатоль Вечар, праграма “Наперад у мінулае” для высковай, самай адданай публікі становіцца папулярны-затарам артыстаў, пра якіх на вёсцы і не чулі.

Акрамя ўсяго, на тэлеканале “Беларусь 3” з запісаных новых версій народных песень складаецца хіт-парад, і ён таксама мае сваіх пастаянных прыхільнікаў. Хаця стваральнікам праграмы хацелася б, каб песні гучалі яшчэ болей — напрыклад па радыё, каб яны былі сабраныя ў альбомы ці нешта падобнае. Даўно ўжо прыдумваюцца і цэлыя мюзіклі, але ўвасобіць іх у жыццё яшчэ не ўдалося. Наперадзе — “новае мінулае”: новы тэлевізійны сезон, новая вандроўкі і новыя сустрэчы. Што тыдзень па нядзелях у эфіры.

Надзея КУДРЭЙКА

Дашь новае жыццё народным песням і падарыць ім сучаснае гучанне — такой была першапачатковая канцэпцыя праграмы: запісаць спевы народнага непрафесійнага калектыву ў гучанні, набліжаным да аўтэнтычнага, а потым прапанаваць глядачам тую ж песню ў сучаснай аранжыроўцы і ў выкананні поп- і рок-артыстаў. Ідэя з’явілася ў рэжысёра Анатоля Вечара, раней вядомага па розных нават культавых у свой час музычных тэлепраектах — “Кліп-абойма”, “Акалада”, “Музычны плей-оф” і многіх іншых, якія ён ствараў разам з вядучай і рэдактарам Аканскай Вечар. Акрамя ўсяго, гэтай творчай брыгадай здымаліся і кліпы беларускіх выканаўцаў. І вось ужо восем гадоў сямейная пара Вечараў увесць свой вопыт працы з музыкай скіроўвае на беларускі фальклор і на народныя калектывы.

— На самым пачатку ў нас была думка, што трэба вяртаць у сучаснасць народныя песні, новым гучаннем прывабліваць да іх моладзь, — расказвае Анатоль Вечар. — Але калі мы пачалі ездзіць па вёсках, на першы план выйшла зусім іншае — паказаць менавіта ўнікальныя народныя артыстаў, менавіта гэтых бабулек, якія, апрацаваўшы ў полі ці па гаспадарчых, па вечарох ідуць у клуб і натхнёна спяваюць. І ў нас адна з тых рэдкіх праграм, якая абсалютна дакладна ведае сваіх глядачоў, ведае проста ў твар.

За восем гадоў “Наперад у мінулае” аб’ездзіла амаль усю Беларусь, пабывала ў самых далёкіх, самых адарваных ад цэнтру і дзіўных мясцінах. Згадваюцца і такія вёскі, у якіх на дзясяткі кіламетраў навокал

няма ні душы, і вёскі на памежжы, дзе сам па сабе падключалася тэлефонны роўмінг. Ды й для калектываў з вёсак паблізу сталі і гарадскія цэнтры прыезд здымачнай групы заўсёды становіцца святаям.

Аксана Вечар ўспамінае:

— Памятаю, як аднойчы, калі песні ўжо адспяваліся і адзняліся, адна бабулька кажа: “Ну ўсё, “Наперад у мінулае” прыхацала. Аксану Вечар пабачыла, цяпер і паміраць можна!” (смех) Нас там настолькі любіць, што падчас бывае нават няёмка — усе абдымаюць, частуюць. Ці расказваюць такія гісторыі: “Стаю ўчора ў гародзе, палю буракі, і думаю — хутка аўталаўка прыедзе, трэба ісці. А потым — божухна, якая аўталаўка, “Наперад у мінулае” ж пачынаецца! І бегма да тэлевізара”. Пра нас і прыпеўкі складаюць: “Дзед пікае мяне ў плечы — баба, глян, Аксана Вечар! З печы сігнула я наперад у мінулае”.

— Яны сапраўды ўспрымаюць нас як родных, — працягвае Анатоль Вечар. — Вось, напрыклад, здымалі мы ў славунай сваім фальклорам вёсцы Новае Палессе ў Лельчыцкім раёне. А потым мне адтуль тэлефануюць: “Слухай! Глядзёў чарговую праграму — запісвай,

чынам, праграма “Наперад у мінулае” стварае сапраўдны архіў беларускага фальклору, падаўнае яго ўнікальнымі відэа- і аўдыяматэрыяламі, прычым робіць гэта на сучасным тэхналагічным і эстэтычным узроўні. Па законах тэлевізійнага жанру ў праграме існуюць мантаж і скарочэнні, а каб запіс песні ці абраду ў выкананні народнага калектыву захаваўся для гісторыі і аматараў у поўным варыянце, ёсць варыянт у інтэрэнце.

— Мы ж цяпер і абрады здымаем, — расказвае Анатоль Вечар. — А гэта цэлыя запалляльныя спектаклі, якія падчас існуюць толькі ў адной канкрэтнай вёсцы. Вось тэлефануем мы, напрыклад, у Мядзельскі раён — ці ёсць у вас што нам цікавага паказаць? — Так, абрад “Масляк”. — Гэта прыгрыбы? — Не, пра мак і каноплі. (смех) Там па восені жанчыны збіраліся і рабілі з мака і канопляў кшталту цукерах, і гэта стала абрадам. Ці воль за нас запрашаюць у Сенненскі раён пазнаёміцца з вясельным абрадам “Ганянь сучку”. А які неверагодна цікавы абрад “Завінанне наміткі” мы знялі ў вёсцы Дзяржынск. Лельчыцкага раёна! Як пад песні закручваюць галаўні ўбор нявесты.

праграмы “Наперад у мінулае” восем гадоў таму, — “Мяшчанчу” з вёскі Маршалкі Валожынскага раёна. Менавіта Аляксандр Сухараў быў героем пілотнай праграмы, бо яго як даўняга сябра рэжысёр Анатоль Вечар тады запрасіў апрабаваць новы фармат.

Не станем забывацца на тое, што ў кожнай праграме з’яўляецца новая сучасная версія народнай песні, і менавіта ў гэтым “фішка” тэлепрадачы. У свой час Анатоль Вечар як рэжысёр працаваў на “Дзіцячым Еўрабачанні”, а кампазітар і аранжыроўшчык Юрый Ващук, які потым праславіўся ў якасці артыста Тэа, рабіў для фестываля аранжыроўшчыкі дзіцячых песень маленькіх артыстаў і дарослых зорак. І менавіта гэтае удалае супрацоўніцтва падштурхнула Анатоля да ідэі

са сваім “Чызкейка” выйграў беларускі нацыянальны адбор на конкурс “Еўрабачанне” і ў яго пачалося іншае жыццё. Нейкі час аранжыроўшчыкі ў тэлепрадачы змяняліся — працаваў і Кірыл Ермакоў, за-

са сваім “Чызкейка” выйграў беларускі нацыянальны адбор на конкурс “Еўрабачанне” і ў яго пачалося іншае жыццё. Нейкі час аранжыроўшчыкі ў тэлепрадачы змяняліся — працаваў і Кірыл Ермакоў, за-

Фота прадастаўлены Бэлтэрадыёкампаніяй.

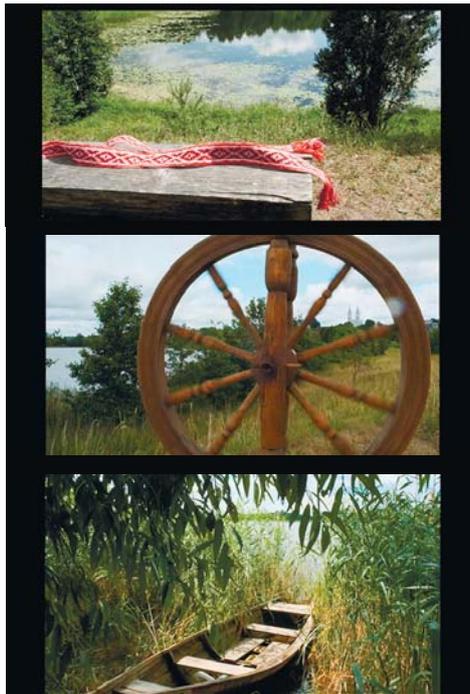
Аксана Вечар: “У вёсцы Якімава Слабада Светлагорскага раёна мы сустрэлі надзвычай каларытнага мужчыну, падобнага да Льва Талстога, які хадзіў за плугам. Ён папрасіў зрабіць маю фатаграфію — бо, маўляў, мастак, і хоча мяне намалюваць. Праз нейкі час мне тэлефануе дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапцоў і кажа: “Аксана, наш беларускі Пірасмані прасіў перадаць вам ваш партрэт!” І вось цяпер гэтая карціна, напісаная Сяргеем Кавалём, вісіць у нас дома”.

Мой “...затрыманы бусел” з Браслаўскіх азёр

Для мяне заўсёднай таямніцай была спроба расшыфраванні працэса нараджэння аўтарскай песні. Ці гэта прысвячэнне “з нагоды...”, або яна, тая песня, узнікае вось так - “сходу, злёту”, як кажуць, у варыянце экспрэсія-імпрэсіяністычнага накіду? Як палётны жывавіс французскіх мастакоў або празрысты экзерсіс-імпрэвізацыя ў харэаграфічным малюнку сучаснага танца. А мо творца сядзіць над нотным радком, літаральна выціскаючы з сябе акорд і спрабуючы “поверить алгебру гармоніі”?

(Гісторыя адной песні ў маналогу артыста. Мы яе не толькі чуем, але і... бачым)

Паслухаўшы аднойчы ў інтэр-нэце музычнае прысвячэнне куточку беларускай зямлі, якое візуалізавалася ў кліпе яшчэ і праз эпічны відэакантэнт, вырашыла дазнацца: дзе ж творца злавіў той момант натхнення, які так прыгожа ўвасобіўся ў песні пад назвай “Слабодка”? Ці ёсць у яе свая стога? Маю шкаўнацца да таінства стварэння таго музычнага творца наталіў відомы музыкант — член Саюза музычных дзеячаў Беларусі, кампазітар, віртуозны, проста філігранны майстар ігры на гітары ў стылі фламенка-ф’южн, ён жа аўтар музыкі і паэтычных радкоў да сваіх песень ды рамансаў, лаўрэат міжнародных конкурсаў, дыпламант спецыяльнага фонда Прэзідэнта па падтрымцы талентаўнага маладзі Аляксей СКРЫПНІК.

— Як нараджаецца песня? Што натхняе? Ну, гэта ў кожнага аўтара па-свойму. Бывае, што натхненне на напісанне твора і маленькіх мураліш, які ўпарта цягне травінку, пераходзіць на сваім шляху. А бывае - і канкрэтная жыццёвая гісторыя, як у мяне з гэтай песняй... Ёсць мясціны, якія становяцца твайёй любоўю назавуцься. Сіла іх прыцягнення такая вялікая, такая магутная, бы планетарны магніт, і параўнаць тую моц можна хіба ба менавіта з ім. Для мяне прынамсі — гэта Слабодка,

старажытнае мястэчка, вёскачка, якая цяпер мае статус аграгарадка, на Браслаўшчыне. Калісьці гэтае мястэчка, дарэчы, мела Магдэбургскае права ў часе Вялікага Княства Літоўскага. Маляўнічы, нават унікальны па гістарычных і прыродна-ландшафтных параметрах куток Беларусі, які ўваходзіць у склад Нацыянальнага парку “Браслаўскія азёры”, даўно ўпадабалі нашы творцы. Прынамсі ў Слабодцы — дзесяці з канца 50-х гадоў мінулага стагоддзя і па сёння — традыцыйна праходзяць практыку студэнты мастацкага факультэта БДАМ. Пакінула свой след Слабодка на палотнах народных мастакоў Беларусі Анатоля Бараноўскага і Георгія Паплаўскага. Да слова, пазнаёміся я з гэтым краем таксама дзякуючы аднаму мастаку-жывапісцу, выкладчыку Акадэміі, і вось ужо дваццаць гадоў запар прыязджаю сюды ў вольны ад гастрольнага графіка час. Наша сям’я набыла тут, літаральна ў двух кроках ад возера, невялікі, як мы яго называем — “рыбакі дамок”, дзе і сустракаем летнія досвіткі ды праважам на безрэсонеіка з вудамі. Непарторны час! Рэлакс!

Так што “кухня” напісання “Слабодкі” неспрэчна ў ёй самой — звышнатуральная.

А было гэта так. Неяк пайшоў у я гару Мілосіч, так мясцовы люд яе называе з незапамятных часоў,

прытуліўся да магутнага дрэва, а наўкол... дух захоплівае! Сосны, велізарны мажжавелавы лес у атачэнні казачных азёраў - Недрава і Поцеха - водар краіны і птушыны посьвіт, а яшчэ на вадзяных няспешных хвалях - спрэс белья ліліі-гарлачыкі. Панарама з самай высокай кропкі гары — ну проста фантастычная! Як нейкі касмічны карабель перад вачамі паўстаюць высачэзныя белыя вежы касцёла Сэрца Ісуса, знакамітага храма сярод айчынных помнікаў архітэктуры старажытнага “канфесійнага дойлідства”. Пабудавалі яго магнаты Святаполк-Мірскія, род якіх валодаў ў свой час і Мірскім замкам. Дарэчы, у храме ёсць дзеючы ста-

радаўні арган, на якім мне мясцовы ксёндз дазволіў сыграць адзін з маіх фартэп’янных опусаў. Але і сапраўды неспавадальна шляхі Гасподні! Гэта я пра сваю канцэртную гітару. Яна ж у мяне народжана на Браслаўшчыне. Мой любімы эксклюзіўны масцеравы інструмент з унікальным танчэйшым грыфам, што вялікая рэдкасць, я замаўляў у Пятра Васільевіча Чайкова. Удакладню: вядомы майстар-рэстаўратар музычных інструментаў — родам таксама з Браслаўшчыны. Гучанне гэтай гітары, дарэчы, нагадвае гукі арфы і нават тэмбральнасць аргана. Мабыць, і дзіўнага ў тым нічога няма. Аказаецца, майстар

вырабіў яе са стогодовага клёну, які калісьці рос каля падмуркаў аднаго з тутэйшых касцёлаў, а потым яго спілавалі. Відэць, перадалася таму дрэву аўра малітваў людзей, напітала яго карані і крону блашлавеннем, а пасля ўсё нібы перайшло і на маю гітару: яе голас, так бы мовіць, быццам ахутвае слых акамітным гукам, падобным да храмавых званюў. З гэтым інструментам, да слова, я гастралюваў у Англіі, Германіі, Польшчы. Іграў на ім на прыступках музея “Бітлз” у Ліверпулі, на зямлі Паўночна Уэльса...

Пасля перадгісторыі, якую вам расправіў, вярнуся да “Слабодкі”. Спачатку напісаліся вершаваныя радкі: “Як сэрцам я чую, да сэрца звяртаю...// Я сэрца азёраў табе прысвечваю...// Слабодка, Слабодка, зямля Беларусі...// Слабодка, Слабодка — затрыманы бусел...” Так, тут — словы, тут усё зразумела: мае эмоцыі, спавядальнасць таго моманту, імпрэсія-ён-карцінка перад вачамі і ў думках. Ну а музыка... мелодыя песні... Ды хіба трэба пераказваць словамі таінства іх нараджэння, пэўную формулу вынаходзіць? Вы ўжо прабачце, але магу зараз толькі метафарычна выказацца пра тое, што песня - і гэта пацверджана не на адным маім аўтарскім канцэрце — падабаецца слухачу, жыве: значыць, так удала сышліся зоркі над блакітнымі Браслаўскімі азёрамі, калі яе пісаў.

Гэты край — раскоша па ўсіх закладзеных у яго Сусветам складніках. Яго жыццядайная прырода і ветлівія, карэктныя, вельмі добрыя, шчырыя людзі таму ёсць сведчаннем. Ім, насельнікам азёраўнага краю, я прысвяціў і “Слабодку”, ды і ўвогуле ўвесь цыкл беларускамоўных песень пад агульнай назвай “Браслаўшчына”. Не магу не прыгадаць, што адзін з твораў браслаўскага цыкла праспяваў на маім аўтарскім канцэрце ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі заслужаны артыст краіны Анатоль Кашапараў, які ў той час прывязджаў з Амерыкі сюды на гастролі. А потым Анатоль наведаў з сябрамі і Слабодку, прынамсі ў якасці турыста...

А мястэчка гэтае абрамляе ажно шэсць азёраў! Ды якія ў іх незвычайныя назвы: акрамя Поцеха і Недрава (іх я ўжо згадаў) ёсць Вера, Ільмёнак, Варадунец і Божма, узяўся. Вось так і нарадзіўся мой гэты відэакліп, пра які вы распытвалі.

І апошняе. У галоўным касцёле Браслава захоўваецца цудадзейная ікона Божай Маці Азёрнай. Некалькі гадоў таму адбылася ўрачыстая яе караначыя. Я быў на гэтым неверагодным свяце. Менавіта пасля яго дапісаў для песні “Слабодка” апошняй радкі-рэчытацыю: “Маці наша, Прасвятая Багародзіца, вядзі нас...”

У цэнтры “Славянскага базару ў Віцебску” была і будзе конкурсная інтрыга. Гэты запавет нашага папраўдзе буйнога міжнароднага форуму мастацтваў сёлета набыў асаблівую значнасць: два апошнія фестывальныя дні з агудных чэтырох аказаліся амаль аднакавымі конкурснымі, дый гала-канцэрт закрываў напалову складася з фінальных конкурсных выступленняў.

Надзяя БУНЦЭВІЧ

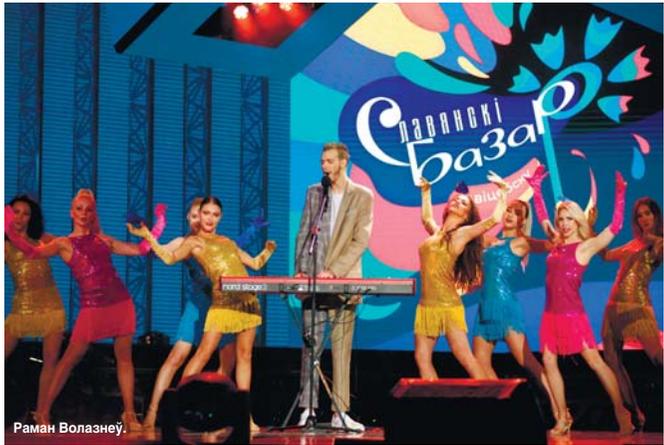
Нс буду загадваць, ці прыжывецца такая практыка, калі абедзве конкурсныя песні гукаць у адзін дзень. З аднаго боку, сіснутыя тэрміны знаёмыя каштарыся. Да таго ж, дэманструюць неабходную для прафесійнага спеваку галасавую вытрымку, умненне размеркаваць свае сілы. З іншага ж пункту гледжання, гэта патрабуе дадатковых намаганняў і ад арганізатараў, каб усё прашаваў, як галінік, і ад удзельнікаў. Далас, што палобныя адназдэнныя варыянты даўно прыняты на некаторых конкурсах — і ўсё нармальна.

Але ж на сёлётыні шмэсці конкурснага былі з’яўляюцца, што для мільёнаў такіх расклад аказаліся складанымі. На другой песні некаторыя з іх папросту сіпелі-хрыпелі, асабліва дзеці. Можа, сказалася яшчэ і недастаткова падрыхтоўка, звязаная з пандэміяй? Ці справа ў чымсьці іншым?

Неяк стала традыцыйна штогод адзначаць не толькі высока ўзровень кожнага чарговага творчага спорніштва, але і тое, што ён узрасце ў параўнанні з мінулымі гадамі. Ну проста нейкая амаль абавязковая дэталі! Але гэта не так. Таму што пярчыцца самім законам гістарычнага развіцця мастацтва. Так, у сваецкія гады было прынята прытрымлівацца лінейнага палдоху: маўляў, усё вышэй, вышэй ды вышэй. А конкурс — за ўжды крываў латарыя. І не толькі з-за таго, хто які “хвіток” вылітае. А яшчэ і з-за таго, хто на гэты раз з’явіцца.

Будзем сумленнамі: сёлётыні ўзровень абодвух конкурсаў быў не такім высокім, як у некаторыя мінулыя гады. І таму ёсць напак аб’ектыўныя прычыны — найперш складанасць сітуацыі, калі хтосці не сумеў дэкаваць, а хтосці вырашыў не рызыкаваць. Дый ўвогуле — год на год не прыялае. Усё, як і ў прыватце: адзін сезон можа быць надзвычай урадківым, наступны — не. Не трэба ўспрымаць гэта сусветнай трагедыяй!

І ў дзіўным, і асабліва ў дарослым конкурсах сёлета аказалася па некалькі вы-

Раман Волазнеў.

Бачыць арыенцір: не “раскручанасць”, а “талентаўкладанне”

Ангеліна Лямака.

падохых удзельнікаў, як называюць тых, хто не ўсім адпавядае менавіта гэтым спорніштвам з яго пазнаымі патрабаваннямі. Да таго ж, у дашэй змяніўся ўзроставаы стан: ён падрос на адзін год, прычым не ад 7-мі да 13-ці, а ад 8-мі да 14-ці гадоў. Можа, гэта таксама прывітае тую, якая ў некаторых выпадках была пераважна для “дарослых” праблема? На 12 дзіўчак прыпадала ўсяго чашэра хлопцаў. Былыя сталі павольна вылітаць з сцэны: некалькі дзіўчак пачалі вылітаць адна за аднаю, а хтосці вырашыў не рызыкаваць. Дый ўвогуле — год на год не прыялае. Усё, як і ў прыватце: адзін сезон можа быць надзвычай урадківым, наступны — не. Не трэба ўспрымаць гэта сусветнай трагедыяй!

І ў дзіўным, і асабліва ў дарослым конкурсах сёлета аказалася па некалькі вы-

леткам. Дый вынікі дзіўчачага конкурсу аказаліся дастаткова адэкватнымі. Па-за канкурэнтны быў 14-гадовы Крыспінас Кэруліс з Літвы (першая прэмія) — вельмі стэльна дэкаваў стывіак і выдатны музыкант: у канцы другой песні сеў за ўпартую ўстапоўку і вываў такую поўва, вышталіроны рытмфармал, прычым разам з вэкалам, што можна было пазыціраваць. Астатнія дзіўчкі — пераважна з вельмі добрымі вакальнымі дэкавамі, але юным артэстам: не хапала стабільнасці: адна з песень была выканана няўдала. Менавіта гэта паловіла Жаміні Трэмбетаву з Казахстана (другая прэмія), Бадаган-Б’янку Вістрэнічану з Малдова. Настасся Марцінюк з Украіны, якая паздылі трэцюю прэмію: усё яны маглі разлічваць на больш высокі ўзнагароды.

Некаторыя, як гэта часта бывае, паздылі рэзервуар. Тое тычылася і Рады (Канада), якая “зачыпіла” толькі першай песняй, і Даніэля Шварманса, якога, наадварот, было не пазнаць з другой турні: рэптам з’явіўся і голас і артэстам. Да таго ж было для першага твора дэкаваць 12-падохую хлопцу псебна Райманна Паўла (другая прэмія) — пачынуў не маўляць! — вступіў у Румынаў, больш вядомую з назвай “Кханане кэруліс”. Крыналінам быў рускі маранэ пачытку XX стагоддзя “Галіна бэз”, выканана 8-гадовым Уладзімірам Сарковым (другая прэмія) як спяскава да сцісласкіх 1930-х. Хлопчык, асабліва ў руцэ пашарпаны чамадан, добра зрабўў усё, што ўключыў

Фота Сяргея СЕРАБРО

К

Эліна Івашчанка (першая прэмія) набралі аднолькаваую колькасць — 134 са 140 магчымых, таму ўсё вырашыў дадатковы голас старшыні журы Алега Газманова. А ўзровень Гран-пры, пагадзіцца, — гэта штосці не проста лепшае, а значна вышэйшае за астатняе, хаця думка пра гэта і знікла з конкурсных умов.

Дарэчытамі сталі таксама Караліна Ландэ з Літвы (другая прэмія), Хансултан з Казахстана і Івона Алізікі (Боснія і Герцагінава), якая паздылілі трэцюю прэмію. Увогуле, “мужчынская зборная” была на гэтым конкурсе куды меншайшай за дзіўчоую. І згаданы Хансултан, і Арушун Хачатран з Арменіі (116 балаў) павінны былі б атрымаць больш высокі адзнакі — дарэчы, як і Славае Іванова з Балгарыі (усяго 107).

Ды ўсё ж не ставіліся паўтараць, што галюнае для кожнага канкурсанта і асабліва для пераможцаў у прыватны пасляконкурсны перыяд творчасці. На жаль, у многіх ён становіцца супрацьлеглым: “раскручанасці”, што вядзе да славы, — боліць, а вось “талентаўкладанне” — меней. Гэта было з’яўляеца на ранаейшых лаўрэатах, запрошаных на цыцерашні фэст. Хтосці спяваў усё тую ж сваю конкурсную кампазіцыю, добра развучаную з выкладчыкамі дэкавацідзе, а то і болей, таўмаў. Хтосці — кінуў твараваляную “выбаркі” і перайшоў на запатрабаваную ў народзе і куды больш простую поп-стыльсціку ці ўвогуле шан-пэп. Некаторыя ранаейшыя пераможцы, выступі яны шпер у рамках конкурсу, а не галасіваю чароўны зорак, не дэкавацілі з таго поспеху.

А вось Ксенія Галецкая — уладзіліна Гран-пры дзіўчачага конкурсу летась, сёлета стала б прычым больш пераможцаў, нястача шыкава галасіваю здух ўсё астатні. Дый Шна Караль — прастаціліна ў Украіны на “Еўрабачанні-2006”, мяркуючы па яе выступленні на “Славянскім базару ў Вібебску-2020”, кляцілошны пра павышненне прафесійнай планкі і ставіць перад сабой усё больш складаныя мастацкія заданні. На такое ступенне да прафесіі і з’яўляеца з’яўляеца.

Шчыра кажуць, абсалютна гала Гран-пры сёлета не было. Пра гэта сведчылі і атрымаемы канкурсантныя балы. І наш Раман Волазнеў, узнгароданы Гран-пры, і Украінка

“Пастухка”.

У Гомельскай карцінай галерэі Гаўрылы Вашчанкі адкрылася персанальная выстава свецлагагорскага мастака Міхаса Пранішнікава. Экспазіцыя з поўнай падставы можна лічыць тэматычнай, бо ўсё 39 карцін увабралі ў сябе пейзажную сваеасаблівае беларускага Палесся. Напісаны яны каларытам, які абраны ўласным вопытам. А ён у Міхаса Германавіча сапраўды багаты. “У няпоўныя 16 гадоў я ўпершыню выйшаў на эцюды, — успамінае ён. — Эцюднік быў вялікі, запэцканы фарбамі, і па ўсім было відаць, што ён ужо нямала гадоў верна служыў па прызначэнні. Падарыў мне яго бацька...” Удакладно толькі, што менавіта ў год Германа Міхайлавіча Пранішнікава названа наша карцінная галерэя “Традыцыя”.

“Балота”.

Але паслухаем тое, што памятаеца сыну пра першы выхад на эцюды: “Эцюднік мне вельмі падбаўся. Але я амаль увесь дзень прабукаў па лясак і лугах, а пэндзлем да яго і не дэкаваўся. Нічога годнага для сваёй будучай карціны так і не знайшоў. А бацька кажа: “Яшчэ ідзі...” Ізноў халзіў. Учпчнт стомлены і нейкі агаломшаны, прытаў у гонар народнага мастака Беларусі Гаўрыла Вашчанкі, які даў мямі рэкамэндцыю для ўступлення ў Саюз мастакоў! Дарэчы, падтрымаў яго сваёй рэкамендацыяй і яшчэ адзін народны мастак — Леанід Шнамяўляў.

І вось, гледзячы на рэспэктываную экспазіцыю, апазру ж алуцашчы арыентацыю на шматлікіх карцінах жывапісца піна не тое, што бачыць, а тое, што ведае...”

З Германам Міхайлавічам я сабраваў да самага апошняга дня яго трагічнай смерці. І ахвотна веру гэтаму словам. Ён і мне казаў, адчуваючы сваю мастакоўскую сілу: “Я магу зараз напісаць усё, пра што думаю і ўсё, што адчуваю...” А пра сына часам захопленна ўспкікаў: “О, Міхайла можа!”. Але вернемся да гомельскай выставы. Час для яе не самы лепшы. Рапшыцца на наведванне карцінай галерэі могуць далёка не ўсе аматары жывапісца. Але хіба мог Міхас Пранішнікаў адмовіць ёй, названай у гонар народнага мастака Беларусі Гаўрыла Вашчанкі, які даў мямі рэкамэндцыю для ўступлення ў Саюз мастакоў! Дарэчы, падтрымаў яго сваёй рэкамендацыяй і яшчэ адзін народны мастак — Леанід Шнамяўляў.

Каларыт, які абраны досведам

“Вясна”.

яго творы маюць карцінную завершанасць. А гэта сведчанне кампазіцыйнай дакладнасці, умнення таленавіта ўбачыць, алуць і Так, вопыт дазваляе Міхасю Германавічу не толькі выбраць адзіна магчымых пейзажаў ён застаецца перакавача лакацічным. Менавіта так глядзіцца, у прыватнасці, карціны “Крыніца”, “Жівіне”, “Дарога праз лес”, “Сунічная палына”, “Масток”, “Украіна”, “Ля прычалы”, і вядома ж, “Стыхія”.

“Стыхія”.

“Адліга”. Мастак ставіць перад сабой вельмі складаны творчыя заданні і ўмее традыцыйна жывапісца. Майсцтва для яго толькі сродак, а не самамэта. Прашу Міхаса Пранішнікава расказаць пра сюжэты некаторых карцін, прастаціленых у гомельскай экспазіцыі.

— Тамы “Жніўня” і “Вясны” я ўзаў прама пад вокнамі шостага мікраквартала ў Светлагорску, — расказвае ён. — У “Жніўні” травы свадылісе, неба высокае, яшчэ цёплае. Лес — амаль да небасхілу. Даве хвоі, што многае пабачылі за сваё стагоддзе... Напісаная карціна пастозна, рэліефна. Так, вопыт дазваляе Міхасю Германавічу не толькі выбраць адзіна магчымых пейзажаў ён застаецца перакавача лакацічным. Менавіта так глядзіцца, у прыватнасці, карціны “Крыніца”, “Жівіне”, “Дарога праз лес”, “Сунічная палына”, “Масток”, “Украіна”, “Ля прычалы”, і вядома ж, “Стыхія”.

“Ля прычала”.

студэнтка, якая прыехала ў ролнае сяло на вакацыі. Навошыная лугі і жыццё разнастайнасці палыхых кветак у прадчуванні рапшычнай сьвясці... Карціна на так і названа — “Раніца”. Свой адчуваецца свет змаглі ўвабраць пейзажы гаспадыняў... Спілскае, задумы ўсім не адмяняе ні кампазіцыйнай, ні каларытнай складанасці. Але майсцтва таленту спрочнае да натуральнасці ўсё і ў гэтым творы.

не да разнастайнасці тэм беларускага Палесся, — прызначае мастак. Але і без гэтых слоў кожнаму гледачу зразумела жаданне аўтара. Карціны Міхаса Пранішнікава не маюць патрэбы ні ў якіх тлумачэннях. Яны кажуць і самі за сябе. Варта ўспіць да “Поллава”, — і адразу ж алуць мот вэкаваую дуба, які ўздарна не ведае цеснаты ў прастору. Скавітыя, высокія, хвоі і патакавіты ў вадзе, травы. Наводаль — статак кароў. А яшчэ далей, пад кронай дрэва, цень пастуха. На глэна, ён штосці выказае, Павебра перадае нам гора-рача-вілытоны паўдзённы час. Так, мастаку зараз не трэба шукаць, як у раннім юнастве, сюжэты, — яны самі шукаюць і знаходзіць яго, бо піша ён не толькі тое, што бачыць, але і тое, што таленавіта алуцае. А маляўнічыя матывы беларускага Палесся сапраўды невывэрныя. Завалася б, самы характэрны сюжэт традыцыйна ўваоблены ў пейзажы “Балота”. Але і тут мастак змог па-сваёй мю мякка, амаль акварэльна перадаць размытыя, знаёмыя аб’екты, якія як бы спіраюць міжва паміж зямлёй і небам. На прыродным плане — абскронены наві бірзоза, што ўчыталася каранямі за выратывальную купіну ў яна выразае шпінгаша ў неба, быццам і та не шукае сабе апору. Пастозна і ўпэўнена мастакоў вельмі тонка кантрастуе з лёгкай лёсцроўкай. Па словах пэтражыста, гэта яго спатрэбілася для таго, каб максімальна перадаць каларытную моц святла. Для таго ж, дэкаваць наропчытаў пласт неба, як бы соювачы прастору алуцавучы рэалій. Навошыная лугі і жыццё разнастайнасці палыхых кветак у прадчуванні рапшычнай сьвясці... Карціна на так і названа — “Раніца”. Свой адчуваецца свет змаглі ўвабраць пейзажы гаспадыняў... Спілскае, задумы ўсім не адмяняе ні кампазіцыйнай, ні каларытнай складанасці. Але майсцтва таленту спрочнае да натуральнасці ўсё і ў гэтым творы.

Іяслаў КАПЛЯРОУ

К

І прыдумваць не трэба!

Я зноў пра брэнды. Неаднаразова пісаў, што калі няма ў нашых мястэчках і вёсках міфаў, іх варта тэрмінова прыдумаць. Але ж і так бывае, што цікавая гісторыя ёсць, а вось для перараджэння яе ў сталы гучны брэнд патрэбны час. Да прыкладу, у Шчучыне той час гэтымі днямі і саспеў. Стала вядомым, што падчас Першай сусветнай вайны, з ліпеня па верасень 1916 года будучы прэзідэнт Францыі Шарль дэ Голь знаходзіўся ў нямецкім лагеры для ваеннапалонных у Шчучыне.

Яўген РАГІН

Намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Шчучынскага райвыканкама Ташыяна Цюсіна паведаміла, што 7 ліпеня абвешчаны адкрыты конкурс эскізных праектаў помніка слаўтаму французскаму генералу. Ташыяна Уладзіславаўна запэўніла, што помнік мяркуецца ўстанавіць на вуліцы Савецкай, якая знаходзіцца ля цэха адкрытага акцыянернага таварыства "Шчучынскі завод "Аўтаправод", дзе калісьці і ўтрымліваліся французскія афіцэры. Месца гэтае дазваляе забяспечыць максімальную даступнасць для агляду помніка. Несумненна, што дадзены факт паспрыяе развіццю турыстычных тасункаў, прыцягне аматараў гістарычных цікавостак, папулярызаваны мясцовай гісторыка-культурнай спадчыны. Па словах мясцовых уладцаў, фінансаваша праект будзе з пазабюджэтных крыніц і за кошт спонсарскай дапамогі. Падводзім вынікі: няма патрэбы прыдумваць брэнды, варта толькі іх добра пашукаць. І гадоўнае тут — на месцы не сядзецца.

У мінулым аглядзе ішла гаворка пра народны касцюм Магілёўшчыны. Брэнд? Самы сапраўдны і пашанотны! Сёння тэму працягвае вядучы метадыст па рэалізацыі культурна-дзелавых праектаў і развіццю турызму Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Наталля Рамановіч. "На Купаллі ў Александрый, — паведаміла яна, — нашы майстры народных мастацкіх промыслаў аддзела этнаграфіі, фальклору і раместваў ды фальклорны калектыў "Жывіца" Квасоўскага цэнтру культуры і развіццю народнай творчасці прадставілі больш за сямі ўбранняў з усёх рэгіёнаў Беларусі. Да дэфіле далучылі-

ся госці з Расіі і Украіны. Наш раён быў прадстаўлены рэканструаваным паўсядзённым вясковым касцюмам для жанчыны пачатку XX стагоддзя. Наталля Іосіфаўна — вельмі цікава пазнаёміцца з яшчэ адным яе артыкулам "У пошуках свайго стылю..." пра развіццё матэрыяльнай народнай творчасці ў Гродзенскім раёне. Але вернемся да жаночага касцюма. Аказваецца, ён шмат пра што можа расказаць. Колер спадніцы з ашэннямі фіялетавага паказвае, што жанчына — родам з Панямоння. Якасць тканіны сведчыць, што яна — не дамацкая, што з'явілася найпершым доказам таго, што прамысловасць у нашым рэгіёне хутка развілася. На яўнасьце каптурка даводзіць, што жанчына была замужняй. Сарочка — першыта з мужчынскай, бо мае адпаведную вышыўку. Можна меркаваць пра тое, што кабетам згубіла мужа падчас Першай сусветнай. Пояс, сплелены "ў касу", перакрывае ў беднасці жанчыны. Хто пасля гэтага абвергне той факт, што адзенне — адбітак нашага ладу жыцця? А ўсё гэтыя нюансы з касцюмам, дзе дэтэктывам — знаўца нацыянальнай вопраткі.

У Астрыйскай гарпясляковай бібліятэцы — сталы брэнд. І звязаны ён, вядома, з асобай Алаізы Пашкевіч, што нарадзілася ў гэтых мясцінах. Бібліятэкар Ганна Сцяпанчанка паведаміла: "3 б на 12 ліпеня ў нас праішоў Цёткінскі чытанні. А 12 ліпеня чытачы былі запрошаны на свята пазізі "Мы падкапілі тваё песню!", прымеркаванае да 144 годдзя з дня нараджэння пазікі".

Плюйма навін з Ашмяншчыны. Як вы думаеце, пра што? Правільна, пра брэнды. А імі могуць быць, натуральна, не толькі рэчы, палзеі, абрады ды свята, але і людзі.

90 гадоў споўнілася 10 ліпеня Марыі Аўсюкевіч — заслужанаму паліводу аграгарадка Жупраны. Безумоўна, дадзены шчаслівы факт стаў для мясцовых работнікаў культуры нагодай для яркай канцэртнай дэі.

Песня — таксама брэнд. Днямі работнікі культуры аграгарадкаў Кракоўка і Жупраны скраваліся ў вёскі Навашылькі, Петрулі, Дукойні, Бараны, Замасяны. Павезлі сярбам песні. Менавіта тыя, ад якіх на месцы не заседзіша, а плеска ўрэжаш. Ад іншых не адставала танчыць і рэжысёр клубнай установы з Кракоўкі Святлана Ганусевіч, пра што нам і напісала.

Да слова, такія творчыя сустрэчы, пераконваюць метадысты Ашмяншчыны, сталі ў раёне традыцыйнымі. Днямі народны гурт песні і танца "Крыніцы" даставіў музычныя падарункі ў Мастыльшкі і Павязкі, Семернікі і Міхайлоўшчыну, Цулзенікі, Каменны Лог і Баруны. Удзячныя вясцоўцы зазначылі, што песень шмат не бывае, і зноў запрасілі ансамбль у госці.

На свяце ў Каменным Логу ўсе віншавалі Мар'яну Рачко, якой споўнілася 102 гады. Ашмянская зямля, відаць, спрыяе доўгачыству!

Дзе апошня на сёння навіны з аддзела метадычнай работы Ашмяншчыны — пра Купалле: ў Барунах і Мураванай Ашмяншчыны. Без гэтарызанай элементаў гэтага рамантажнага беларускага абраду і не ўявіць летні календар брэндавых мерапрыемстваў.

Наступная нізка лістоў — таксама пра Купалле. Абрадавыя варажбы і карагоды ў Лідзе скончыліся дыскатыкай у Лідскім замку. Zapok Dance — таксама славуты пазнавальным сучасным сімвалам старажытнага горада.

Ліскі аддзел раместваў і традыцыйнай культуры пра Купаллі ў Александрый годна прэзентаваў ткацтва і вышанку. Майстар па ткацтве Валянціна Сільвановіч паказала адноўленыя беларуна-

ментныя ручнікі (элемент дадзенай тэхнікі ткацтва з 2018 года ўнесены ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь). Адбылася і аўтарская выстава вышаннак метадыста Дар'і Юрчык.

Ёсць і антыбрэнды ў гэтым свеце. Адзін з іх — каранавірус, напружанне ад якога пакуль не спала. Таму дыстанцыйныя мерапрыемствы клубаў, бібліятэкаў музеяў — норма здаровага ладу жыцця.

Падведзены вынікі дыстанцыйнага фотаконкурса "Быць здаровым, жыць актыўна — гэта стыльна!" Пра падзею паведамляе метадыст культурна-масавага сектара палаца мастацтваў Бабруйска Ірына Аўсянікіна: "Удзельнікам неабходна было падпісацца ў сацыяльных сетках і выклаці ў акаунтах фотаздымак з адлюстраваннем свайго актыўнага ладу жыцця. Першае месца атрымала школьніца з Бабруйска Настасся Назарова".

Амфітэатр у Вялікай Бераставіцы — таксама райцэнтраўскі сімвал. Знаходзіцца ён у цэнтры гарадскога пасёлка, у скверы імя 500-годдзя Вялікай Бераставіцы. Дарчы, раённы фестываль-конкурс калектываў аматарскай творчасці ўстаноў культуры Бераставіцкага раёна так і называецца "Амфітэатр запрашае".

Яшчэ адна бераставіцкая культурная цікавостка — народны тэатр "Магія гульні" пад кіраўніцтвам Марыны Хаміні. Вось што піша пра гэты брэнд мясцовага значэння дырэктар Бераставіцкага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Юлія Атрушкевіч: "Апошнім часам тэатр паказваў некалькі настановак беларускага аўтара Сяргея Кавалёва. Адна з іх — "негістарычная драма" "Пан Твардоўскі" пра каханне Барбары Радзілі і вялікага князя літоўскага, караля польскага Жыгімонта II Аўгуста ды пра вядомага харнакіжніка пана Твардоўскага".

Дзягалаўшчыны прэтэндуе на поўныя прырыгтыгі анлайнвай дзейнасці ў маштабах Гродзеншчыны. І робіць гэта цалкам заслужана. Мяркуючы самі: установы культуры на відахоўнаму адкрылі канал "Культура Дзягалаўшчыны". За тры месяцы на канале зафіксавана больш за 27 тысяч праглядаў. Тут выкладзена каля 370 відаў рознай тэматыкі. Статыстыка і сапраўды ўражвае. Апрача экскурсій, конкурсаў і канцэртаў тут можна ўбачыць і дыстанцыйныя абрады. Да прыкладу, Юр'е ў вёсцы Ахожана.

Пішыце пра цікавае. Любое цікавае прэтэндуе на брэндавы статус.

Сустрэнемся праз тыдзень.

- На здымках:
- 1 Цётку на Шчучыншчыне памятаюць: свята пазізі ў ён гаран.
 - 2 Касцюм жанчыны з Панямоння.
 - 3 Амфітэатр у Вялікай Бераставіцы.
 - 4 Дыскатыка ў Лідскім замку.
 - 5 Марыі Аўсюкевіч з Жупраны — 90 гадоў.
 - 6 Ткацтва і вышанка Лідчыны.

У пошуках свайго стылю

Агляд рамесніцтва Гродзенскага раёна

Развіццё і жыццё любога народа нельга ўявіць без яго традыцыйнай культуры, якая ўключае ў сябе, апрача вуснай народнай творчасці, таксама агульны ўклад і ўмовы штодзённага існавання, сукупнасць спосабаў і форм задавальнення матэрыяльных і духоўных патрэб народа. Побыт мае свае адметнасці, характэрныя рысы, уласцівасці літаральна ў кожнай мясцовасці, не з'яўляецца нечым застылым, а пастаянна мяняецца, папаўняецца новым зместам. І вельмі важна захаваць тое, чым жылі нашы дзяды, прадзеда, каб яно не згінула ў вяках, а прымушала і сёння задумвацца аб каранях роду ды вытоках сённяшняга дня.

Шмат відаў матэрыяльнай народнай творчасці захавалася ў Гродзенскім раёне. Гэта саломалляцтва, аплікацыя саломкай, разьба па дрэве, кераміка, вязанне і вышыўка, аднак адсутнічаюць майстры па вырабе народнага адзення. Развіваюцца гурткі па накірунках, якія практычна не бытавалі ў раёне або былі амаль забытыя. Маю на ўвазе ручное пляценне паясоў, выраб выцінанак, ткацтва габеленаў, бісералляцтва.

ПРАЦЯГ БУДЗЕ!

Сёння ў адзеле этнаграфіі, фальклора і рамёстваў працуе 12 клубных фарміраванняў — чатыры аматарскія аб'яднанні і восем дзіцячых гуртоў па пералічаных кірунках творчасці, дзе займаюцца і набываюць практычныя навыкі майстэрства дэкаратыўна-прыкладной творчасці звыш 150 чалавек.

Цікаваць да рамёстваў і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва ў многім залежыць ад папулярызатарскай работы, удзелу народных майстроў і іх вучняў у выставах, кірмашах, святах і фестывалях. Гурткі па навучанні традыцыйным відам прыкладной творчасці аддзела этнаграфіі, фальклора і рамёстваў праводзяць даследчую работу па выяўленні майстроў і вывучэнні традыцый дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Арыгінальныя вырабы па саломалляцтве сталі своеасаблівай візіткай Гродзенскага раёна і дэманстраваліся на шматлікіх мерапрыемствах: рэспубліканскім свяце «Дзень беларускага пісьменства» (Слонім), абласным фестывалю-кірмашу прадаўнікоў вёскі «Дажынкi-2019» (Смаргонь), абласным свяце «Велікодны кірмаш» (Гродна), фестывалі традыцыйнай культуры «Скарбы Гродзеншчыны» (Свіслач), абласным кірмашу рамеснікаў «Казіокi» (Гродна) і іншых раённых і гарадскіх мерапрыемствах, у тым ліку і на Аўгустоўскім канале.

“БЕЛАРУСКАЕ ЗОЛАТА”

Валянціна Краўчук і Ірына Шавельская з'яўляюцца заснавальніцамі адраджэння і развіцця саломалляцтва ў Гродзенскім раёне. З-пад іх рук нараджаюцца сапраўдныя цуды. Нездарма салому ў нас называюць “беларускім золатам”.

Цудоўнай прыгажосці птушкі, грывасты конь, сімвалы Беларусі — зубр і бусел, ганарыстыя прыгажуні — лялькі, цэлыя кампазіцыі з народнага жыцця — усё гэта створана са звычайнай саломы. Яна ўпрыгожвае экспазіцыі выстаў і музейных пакояў ва ўстановах культуры Гродзенскага раёна: музей «Лялька ў карагодзе жыцця» ў Індурскім цэнтры культуры, музей «Мелодыя ручніка» ў сектары музейна-выставачнай дзейнасці вёскі Зарачанка Сапоцкінскага культурна-турыстычнага цэнтру, экспазіцыю велікодных вербаў і музей пісанкі ў Сапоцкінскім культурна-турыстычным цэнтры, салон-майстэрню рамесніка ў вёсцы Каробчыцы.

СУВЕНІРНАЯ ЛІНЕЙКА

Мастацкія вырабы з саломкі: капелюшы, мужчынскія і жаночыя шляпы, кашонкі, картузы, квятастыя вянкi сталі ўпрыгожаннем і дапаўненнем да традыцыйных беларускіх касцюмаў народнага тэатра “Матуліна песня” Жыгмалянскага дома фальклора, народнага фальклорнага гурта “Жывіца” Квасоўскага цэнтру культуры і развіцця народнай творчасці, вачкальнага гурта “Забыва” Індурскага цэнтру культуры, Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь ансамбля песні і танца “Ніва” Верцялішкаўскага цэнтру культуры ды іншых.

Папулярнасцю сярод замежных турыстаў карыстаюцца саламяныя велікодныя кошыкі з кветкамі, шкатулкай, карціны, пано, інкруставаныя саломкай. Гэтыя рэчы — зручныя ў карыстанні, удала ўпісваюцца ў сучасны інтэр'ер, належаць яму цёпла і прыгажосць.

Асобная гаворка пра вырабы рытуальнага жывёл, лялек... Саламяныя “павукі”, коні, птушкі — гэта не

Сяргейчык Таццяна Аляксандраўна, майстар па накірунку Кераміка.

Шавельская Ірына Францаўна, майстар па накірунку Саломалляцтва.

Саламяны павук у экспазіцыі музея ручніка ў в.Зарачанка. Майстар Валянціна Краўчук.

Саламяная лялька. Майстар Ірына Шавельская.

Рублеўская Таццяна Пятроўна, майстар па накірунку Кераміка.

Нікіцік Таццяна Сяргееўна, майстар па накірунку Выцінанка.

Саламяны куфар. Майстар Валянціна Краўчук.

Рынкевіч Ірына Казіміраўна, майстар па вырабу лялек.

проста вобразы. Кожны з іх знігаваны з чалавекам, які стварыў яго, сутыкнуўся з ім, перажыў свае нягоды і радасці. Да прыкладу, у творчым багажы Ірыны Шавельскай ёсць цэлыя серыі работ, якія былі спецыяльна зробленыя да абрадавых свят — Вялікдзя, Каляды, Купалля.

НАТХНІЛА АРХІТЭКТУРА

Першую калекцыю новай арыгінальнай серыі сувенірнага прадукцыі

“Дакрануцца да гісторыі” можна было пабачыць на свяце “Александрка збірае сяброў”. Помнікі архітэктуры Гродзенскага раёна сталі аб'ектамі для творчасці майстроў і “зайгралі” у новых тэхніках дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва: у фотарамках размяшчаюцца мінікарціны з выявамі касцёлаў і цэркваў нашых мастакоў Уладзіміра Астапчыка, Уладзіміра Пакумеіка, Ларысы Касіцкай. Майстрыха з аграгарадка Адэльск Наталія Каваль-

кова робіць незвычайныя вышыўкі помнікаў, Таццяна Нікіцік, якая працуе ў салоне-майстэрні “У рамесніцка” ў Каробчыцах, стварыла калекцыю помнікаў у тэхніцы выцінанкі.

Ганараша нашы майстры і новай калекцыяй “Спадчына” — гэта яднанне сучаснасці з каранямі, практычных рэчаў з беларускімі этнічнымі сімваламі.

Сувэрткі пад сталовыя прыборы з узорамі “Сонца” і “Зямля”, што сімвалізуюць жыццё, цяпло, ураджай, вышываныя

інтэр'ерныя падушкі ў шэрым колеры стануць цудоўным падарункам з вялікім сэнсам (майстар з Капцёўкі Марыя Ракевіч).

КЛЮЧ АД ШЧАСЦЯ

Карыстаюцца вялікім попытам адноўлены і створаны ў Адэльскай вясельны ручнік з сімваламі «Ключа сямейнага шчасця» ад майстра Наталі Кавальковай і камплект з пяці вясельных ручнікоў з аграгарадка Азэры — на каравай, на дзве іконы для сустрэчы маладых, для перавязвання рук маладым у царкве, і «пад ногі» маладым — ад майстра Галіны Граеўскай.

Дарэчы, серыя керамічных пано з сюжэтамі сялянскага быту, брамы, якая дагэтуль захавалася ў горадзе і стала яго сімвалам, серыя керамічных лялек “Гаспадар” ды “Дажыначка”, а таксама лянныя вышываныя торбы з'яўляюцца да абласнага хлебабожскага свята “Дажынкi-2020”, якое пройдзе ў Скізелі.

НОВАЯ ПЛЕЯДА

Вывучылася новая плеяда майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва па вырабе лялек з розных матэрыялаў, у тым ліку ў нацыянальным адзенні і з саломы.

На мініяцюрных, драўляных, керамічных, вышываных помніках архітэктуры і на іншай сувенірнай прадукцыі з'явіліся спецыяльныя біркi з лагатыпам і слогамам аддзела культуры «Сіла традыцый — сіла творчасці» і аддзела этнаграфіі, фальклору і рамёстваў — «Сонца» у выглядзе ромба з прамінямі ў бакі, што сімвалізуе жыццё, багацце і дабрабыт.

Спецыялісты народных мастацкіх промыслаў аддзела этнаграфіі, фальклора і рамёстваў Валянціна Краўчук (майстар па вышыўцы, карункапляценні, вырабе абрадавых лялек, саломалляцтве), Таццяна Урублеўская і Таццяна Сяргейчык (кераміка), Ірына Шавельская (саломалляцтва), Уладзімір Астапчык і Уладзімір Пакумеіка (выяўленчае мастацтва), Вольга Авакумава (ткацтва, пляценне паясоў), Ганна Талала (выраб габеленаў), Уладзімір Кемжук (разьба па дрэве), Ірына Рынкевіч (выраб абрадавых, абярэгавых лялек) і іншыя — творча адарнаныя людзі, носьбіты народных традыцый перадаюць сакрэты рамёстваў дзеям і падлеткам, любоў і павагу да культурнай спадчыны свайго народа.

Наталія РАМАНОВІЧ, вядучы метадыст па рабоце ў галіне традыцыйнага мастацкай культуры, нематырыяльнай культурнай спадчыны і фальклора Гродзенскага раёнага культурна-інфармацыйнага цэнтру

“Лета – маленькае жыццё”, — спявае вядомы бард. Яно і насамрэч — жыццё, са сваімі планами, надзеямі, марами, добрымі справамі і цікавымі кнігамі. Сёлета галоўным працоўным палеткам бібліятэкараў Светлагорскага раёна стала інтэрнэт-прастор. Вядома, работа ў анлайне не толькі скарацэвала бібліятэчную дзейнасць, але і надала ёй новыя яркія фарбы. Актывізацыя працы ў сеціве зрабіла нашы ўстановы больш заўважнымі ў мясцовым асяродку, прымусіла паверыць у пайнавартаснасць нашых партнёрскага мадэляў.

ЯК ТОМ СОЕР ПЛОТ ФАРБАВАЎ

Розныя арганізацыі сталі прапаноўваць нам цікавыя праекты. Так, маладыя загадчыкі і бібліятэкары гарадскіх бібліятэк на чале з дырэктарам Вікторыяй Бусел ахвотна адгукнуліся на прапанову мясцовай арганізацыі БРСМ паўдзельнічаць у праекце “#ЗаСправу”.

Мы ўлічылі тое, што ўлетку дзеці праводзяць большую частку дня на вуліцы. Таму вырашылі пафарбаваць дзіцячую гульнявую пляцоўку і добраўпарадкаваць тэрыторыю каля яе. Памятаеце, як Том Соер плот фарбаваў?

Бібліятэкар раённай бібліятэкі Святлана Цімафеева да здымак гатова!

Супрацоўніца раённай бібліятэкі Юлія Сліва звяртае чыгцакую ўвагу на раманы пра каханне.

Якога памеру кропля дажджу

Шчыраванні на бібліятэчным інтэрнэт-палетку

Перад здымкамі слухныя парады — ад рэдактара тэлеканала “Ранак” Андрэя Ярашэўскага.

Прыкладна па такім вясялым прынцыпе да бібліятэчнай працы далучыліся і маладыя мамы з бліжэйшых да-

моў. Усе ўзброіліся пальчаткамі, фарбай, пендзілікамі і добрым настроём. У выніку матулі за гадзіны плённай працы зрабілі цуд: дзіцячая пляцоўка якаяна пераўтварылася вонкава. Калі фарбы высахлі (як доўга цягнуць гэты час!), дзеці займелі цудоўнае месца адпачынку.

КНІЖНЫ ВІДЗАФАРМАТ

Праект “Швэры пераплёт” можна назваць праектам надзеі. Надзеі на тое, што вернецца ранейшае да-эпідэмічнае жыццё і чытачы зноў вярнуцца да кнігі і

чытання. За праект узяліся мясцовая тэлекампанія “Ранак” і цэнтральная раённая бібліятэка. Дапамагаюць, натуральна, супрацоўнікі дарослых і дзіцячых устаноў горада. Тэхнічны бок забяспечваюць супрацоўнікі тэлекампаніі. Яны здымаюць відэаролікі (вядома, у бібліятэчным інтэр’еры), у іх бібліятэкары расказваюць пра цікавыя кнігі для дзяцей і дарослых, на якія трэба звярнуць увагу.

Дарэчы, расповеды буду-юцца на творах, адабраных бібліятэкарамі на падставе асабістага густу.

ТАТЫ БЫВАЮЦЬ РОЗНЫЯ, КНІГІ — ТАКСАМА

Так, напрыклад, бібліятэкар гарадской дзіцячай бібліятэкі № 6 Ала Гаўрычкіна прапанавала дашкалятам, малодшым школьнікам і іх мамам не толькі кнігі “Наадвортная мама”, “Таты бываюць розныя” Машы Рупасвай і Ксеніі Валахановіч, серыю кніг Алега Роя “Казачны патруль”, але і вельмі цікавыя выданні пазнавальнага характару. У іх ліку кніга брытанскай пісьменніцы Дэніс Медоус “Козачка Эма, альбо Магія творчасці”, што ўвайшла ў серыю “Лес сяброўства”. Маладыя матулі не па чутках зняёмся з мнствам “як?” “чаму?” “навошта?” І часам такія пытанні маленькіх чамучак ставяць у

тупік. Таму вельмі карыснай з’яўляецца кніга Марка Бейнэ і Бертрана Фішу “Навука не сум. Вучоныя адказы на дзіцячыя пытанні”, якая тлумачыць многія з’явы ды сітуацыі: якога памеру кропля дажджу? ці сапраўды ўзімку сонца трэе меней? і г.д.

Безумоўна, спадабаюцца дзятве і кнігі Холлі Вебб з серыі “Добрыя гісторыі пра звяроў”. А вось бібліятэкар дзіцячай раённай бібліятэкі Алена Кохна ў сваім відэааглядзе раіць кнігі для падлеткаў. Супрацоўніцы раённай бібліятэкі Святлана Цімафеева і Юлія Сліва спыніліся на захапляючых жаночых романах, у тым ліку і папулярнай беларускай пісьменніцы Наталлі Баркавай. Знятыя відэаролікі паказваюць рэгулярна ў пазнавальных праграмах тэлеканала, а таксама ставяцца ў сацыяльных сетках. Як сведчаць бібліятэкары, прапанаваныя ў межах праекта кнігі сталі карыстацца вялікай папулярнасцю ў чытачоў. На асобныя нават ёсць чарга.

Праект працягваецца. Наперадзе больш месяца лета і шмат спакуслівых прыгод: патрэбна толькі адкрыць кнігу. Ці не так?

Валянціна РАСОШАНКА, галоўны бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу

Свой стыль

“Люблю стар’ё!”

Некалькі гадоў назад пазнаёмлілася з сям’ёй Югану: Эдуард Пятровіч і Ніна Васільеўна адзначалі “залатое вяселле”. Праз нейкі час лёс звёў нас ізноў. Я апынулася на лецішчы гэтых людзей ў Гаранях. Скажаць, што была ўражаная, — мала. Дом з незвычайным інтэр’ерам, нібы партал у мінуўшчыну, зноў і зноў прыцягваў і клікаў пад свой дах. І кожны раз, наведваючыся ў гэці да Югану, нібы пагружаюся ў атмасферу даўніны, дзе няма мітусні, а ёсць засяроджанасць, утульнасць, адчуванне аб’яўшасці і груктоўнасці.

КАЗКА З ЛЕБЕДЗЯМІ НАД ВОЗЕРАМ

Ні пра якія сучасныя ды-зайнерскія рашэнні аздаблення дачнага дома, тым больш пра звышмодныя вінтажныя стыль у афармленні інтэр’еру Ніна Васільеўна не думала. Проста яны ў далёкія 90-я мінулага стагоддзя набылі вясковую хатку ў Гаранях. Найперш гаспадыні, як сапраўдны турысты-пешаходніцы, ды яшчэ рамантычнай асобы, спадабаўся наваколны пейзаж: нескрануты

лес, возера, лебедзі. Чыста інтуітыўна яна адчувала, што ў такім месцы і жытло павінна быць адпаведным - звонку і знутры з характэрнымі рысамі аўтэнтыкі.

Эдуард Пятровіч перабудоўваў дом, які паступова набываў выгляд казачнага церамка, а гаспадыня напайнула яго адмысловай атрыбутыкай. Назваць гэтыя рэчы проста мэбляй ці начиннем жыцця не зусім дакладна. Скажаць, што яна хацела стварыць прыватны этнаграфічны музей, таксама няпраўда. Проста жанчыне падабаліся старажытныя рукотворныя рэчы з натуральных матэрыялаў, і наогул, як яна сама выказваецца: “Люблю стар’ё!”

Спачатку было захапленне талентам і здольнасцямі сельскіх рамеснікаў, майстроў ды мастакоў, якія стваралі прадметы хатняга ўжытку, сельскагаспадарчы інвентар, немудрагелістыя карціны, дыванкі. Затым пачулася жаданне вывучыць гісторыю рэчаў, рамёстваў, прадметаў даўніны, каб расказаць пра гэты сваім дзецям і пазней унукам. А затым захацелася зраць абстаноўку досыць старажытнай стварыць куточак з рэтра-экспазіцыяй у духу саветскай рэалістычнасці 60-70 гадоў.

Спроба аналізу вясковага эклектычнага вінтажу

Проста, каб іх нашчадкі мелі хоць маленькую “фортку” ў маладосць бабулі і дзядулі.

БУФЕТ, СТУПА І КУФАР

У спадчыну ад сваіх башкоў Юганы атрымалі антыкварны буфет, кнігі ды люстра ў абрамленні рагоў, прывезенае башкаю Эдуарда Пятровіча з Германіі. Стрыечны дзед Пятровіч, які жыў у вёсцы Машчаніца на Магілёўшчыне, аддаў старажытныя маляваныя па байкавай коўдры кілім з казачным сюжэтам, дзе Іван-царовіч скача з прыгажуняй Васілісай на шэрым ваўку. Пазней калекцыю маляваных дыванкоў папоўнілі экспанаты са смаргонскіх хат. Напрыклад, прадала рарытэтную рэч з запечна васьмідзесяцігадовая бабуля з Пастарыняў, якая свідравала, што на сценны дыванок з маляванымі аленямі ў башкоўскай хаце з’явіўся яшчэ да яе нараджэння. Яшчэ адна стагодняя маляванка перакачавала да Югану з хутара Слаўчыненты ад Рэгіны Шчучкі. Самадзейныя мастакі свайго аўтарства нідзе не засведчылі, ды і гаспадары за даўнінай галоў нічога пра іх не маглі расказаць.

Асаблівай пашанай у сям’і карыстаецца вялікая ступа, якая належала яшчэ бабулі Ніны Васільеўны. Убачыўшы

ў куце гэты “лягальны апарат у адну нячыстую сілу”, я прыпомніла казку пра Бабу Ягу-касцяную нагу, што апавядала перад сном мне бабуля. А гаспадыня дома на поўным сур’ёзе паведаміла, што насамрэч яе бабулька, хоць на ступе не ляжала, але рэпутацыю вядзьмаркі мела, бо была і шаптухай, і павітухай, і ляркарай народнай.

Пад нямецкім лостэркам, упрыгожаным на перыметры рагамі буйной рагатай жывёлы, стаіць куфар-вандроўнік. Такую назву ён атрымаў таму, што разам з гаспадаром напачатку мінулага стагоддзя з’ездзіў у Амерыку і вярнуўся назад. Аказваецца, раней, калі не было чамаланаў на колах, едучы на доўгі час у далёкі шлях, пакавалі рэчы ў куфар.

Кожны пакойчык транслюе тут пэўную эпоху, часам закранаючы і суседзіны. На этажэрцы 20 стагоддзя, горда здраўшчы нас, стаіць электрапрасы, а на палічках ніжэйшых - самадзаткова і з пачуццём выкананага доўгу — цяжкія вугальныя прасы. Інтэрпрэтацыя вясковага стылю часам суседнічае з гарадскім, і каля вясільнай рыльцы туліцца сціплыя казлаўроты.

Ніна Васільеўна выкарыстоўвала кожны сантыметр карыснай плошчы для рэчаў, якія ёй пачалі прыносіць

Сячкарня на падворку.

Ступа - рарытэт.

і прывозіць усе, хто ведаў пра яе захапленне старажытнымі цікавосткамі. З’явілася на лецішчы высокая шафа, буфеты з разным дэкорам, драўляны ложак, навоўкі, крэслы і ўслончыкі, начуць гмах - студыйны магнітафон з калекцыяй музычных запісаў на бабінах.

ЦЕПЛЯНА РУК — ЦЕПЛЯНА ЖЫТЛА

У афармленні пакояў гарманічна суседнічаюць, як элементы докору, цясларскія, бандарныя, ткацкія вырабы, вышыванкі, створаныя самай гаспадыняй. Знайшося месца для плешчых з саломкі і лавы скрынак, карабаў, кошыкаў. Калісьці гэтыя рэчы мелі чыста ўтылітарнае значэнне, а цяпер уражваюць

майстэрствам выканання і, зваецца, праз стагоддзі захоўваюць цеплыню рук майстра. Дарэчы, зусім не з сялянскай хаты трапіла ў калекцыю спінка крэсла, плешчяная з ліняны ратангавай пальмы. Апошнім часам даволі папулярнай стала плешчяная мэбля са шпунгаванага ратангу. А тут самы натуральны ратанг, ды яшчэ ўвянчаны зверху драўлянай разбой!

Не здзіўлюся, што на сядзібе ў Югану заўжды шматлюдна. Наведваюцца дзеці, гасцююць сябры, бавяць вакацыі ўнукі. Тут прыгожа і шыкоўна на падворку. Тут змястоўна і ўтульна ў пакоях. Сюды хочацца вяртацца і вяртацца.

Ала СТРАШЫНСКАЯ, Сморгонь Фота аўтара.

Інфармацыйная нагода: ЯК стварыць прэцэдэнт?

Любое паселішча, любы горад ці мястэчка Беларусі маюць сваю ўнікальную гісторыю. З гэтай агульнавядомай аксіёмы вынікае наступная: музей гісторыі таго ці іншага горада — гэта цэлы сусвет адметных экспанатаў і эксклюзіўных экскурсій, падчас якіх кожны ахвотны можа дакрануцца да таямніц, што згаюць на стагоддзі, а то і на тысячагоддзі ў мінулае. Як падобныя музеі працуюць сёння ў абласных цэнтрах? Што прапаўваюць сваім пастаянным і новым наведвальнікам? Як змагаюцца за выкананне планаў платных паслуг? На гэтыя і некаторыя іншыя пытанні паспрабавала атрымаць адказ “К”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ПЛЫНЬ НАВЕДВАЛЬНІКАЎ ПАВЯЛІЧВАЕЦЦА

Пра гісторыю Брэста можна расказаць галзінамі, і гэта будзе не толькі расповед пра герайную абарону Брэсцкай крэпасці, а яшчэ і пра Берасцейскую біблію, Берасцейскую ўнію, Афанасія Філіповіча (Брэсцкага) ды шмат пра што, ці каго, яшчэ. Нездарма ж у музеі гісторыі Брэста налічваецца на сёння больш за 4 тысячы прадметаў, датаваных пачынаючы ад XVII стагоддзя. Да слова, кожны год фонды папаўняюцца прыкладна 150-цю новымі экспанатамі.

— Безумоўна, самы эксклюзіўны з гэтых прадметаў — арыгінал Брэсцкай Бібліі, які быў перададзены нам у дар Кіраўніком дзяржавы падчас урачыстасцяў у гонар 1000-годдзя горада, — адзначыла ў размове са мной дырэктар установы Святанка Тамчук. — Унікальны асобнік 14 студзеня ўпершыню выставілі на ўсеагульны агляд і мы адразу адчулі наплыў наведвальнікаў. На жаль, калі ў студзені і лютым гэты наплыў захоўваўся, то ў вясновыя месяцы, у сувязі з неспрыяльнай эпідэміялагічнай сітуацыяй, плынь экскурсантаў значна скарацілася.

У сувязі з гэтым у музеі актывізавалі працу з віртуальнымі наведвальнікамі: размяшчалі фотаздымкі экспанатаў у сацыяльных сетках, ладзілі забаўляльныя і пазнавальныя конкурсы і віктарыны.

— Толькі цяпер, у чэрвені і ліпені, мы пачалі адчуваць, што плынь людзей, якія завітваюць да нас, пашыў павялічвацца, — кажа Святанка Тамчук. — Спадзяюся, гэта пазытыўная тэндэнцыя працягнецца і мы будзем працаваць таксама, як і раней, да эпідэміі.

Па словах дырэктара ўстановы культуры, планы платных паслуг для музея яшчэ не займелі зменаў ці карэкцый у меншы бок. І гэта нягледзячы на тое, што людзей, якія прыходзілі на экскурсіі ў Музей гісторыі Брэста, гэтай

вясной з-за зразумелых прычын значна паменела, і, алпаведна, скараціліся грашовыя паступленні ў музейную касу. Між тым не сакрэт, што пазабюджэжны грошы — важны чынік для набыцця новых экспанатаў, правядзення неадкладных рамонтных работ ці нават для папаўнення прэміяльнага фонду.

Сярод іншых надзённых пытанняў, якія сёння стаяць перад устаноўкай культуры, — павелічэнне музейных плошчаў, у першую чаргу — пад фондасховішча.

— На сёння нашы экспазіцыйныя плошчы — усяго каля 200 квадратных метраў, — адзначае дырэктар установы культуры. — Таму перад намі востра стаіць пытанне павелічэння як экспазіцыйных плошчаў, так і атрыманне памяшкання пад фондасховішча. Цяпер у мясцовы ўлад ёсць планы па перадачы нам некаторых памяшканняў аднаго адміністрацыйнага будынка, дзе раней размяшчаліся суды Маскоўскага і Ленінскага раёнаў горада.

Названы будынак, дарэчы, уваходзіць у склад комплексу гісторыка-культурных каштоўнасцяў “Гістарычны цэнтр Брэста” і, як кажа Святанка Тамчук, знаходзіцца непадалёк ад музейнай установы. Так што размяшчэнне там фондасховішча, а таксама, магчыма, іншых музейных экспазіцый, было б цалкам дарэчы. Праўда, тэрміны рэалізацыі названага праекта на сёння ўдакладняюцца гарадскімі ўладамі, так што агульная праблема пакуль што застаецца нявырашанай.

МАЛДОВА Ў ГОМЕЛІ

Падобная сітуацыя з колькасцю наведвальнікаў — і ў Музеі гісторыі горада Гомеля. Як адзначыла в.а. дырэктара ўстановы Анастасія Ропат, у іх таксама назіралася значнае зніжэнне колькасці наведвальнікаў у гэтыя вясновыя месяцы. Ды і цяпер сітуацыя не надта радзкая. — Летам да нас вельмі часта прыежджалі арганізаваныя экскурсіі, — кажа Анастасія Ропат, — але цяпер пра гэта можа толькі маршыць. Жыхары Гомеля да нас ісці чаму-

Працоўныя будні музеяў абласных цэнтраў

Музей гісторыі горада Брэста.

Фрагмент экспазіцыі Музея гісторыі горада Брэста.

сьці не надта жадаюць, хоць у нас ёсць магчымасць ладзіць экскурсіі і з захаваннем бяспечнай сацыяльнай дыстанцыі — маем 7 экспазіцыйных залаў. Што да прыездных і вандровых турыстаў, дык і іх вельмі мала — бываюць адзін-два чалавекі там, дзе раней былі дзясяткі людзей у арганізаваных групах.

Выйсе з гэтай праблемнай сітуацыі, як і ў музейшчыкаў з Брэста, было адно: актыўная праца і “раскрутка” музея ў інтэрнэце.

— Мы ладзілі прэзентацыі праз сацыяльныя сеткі, — адзначыла суразмоўца. — Паказвалі нашы выставы, а таксама дэманстравалі цікавыя прадметы з новых паступленняў і сваіх фондаў. Будзем працягваць гэтую працу і надалей, бо бачым, што цікавасць да падобнай формы работы ёсць у многіх жыхароў Гомеля.

Днямі, як дадала Анастасія Ропат, музейшчыкамі былі адкрыты дзве новыя выставы. Напрыклад, першая з іх, што прэзентавалася ў музеі 10 ліпеня, — гэта фотавыстава загадкава аддзела фоталістрацыі абласной газеты “Гомельская праўда”, фотамастака, сябра Беларускага саюза фатографуў і Беларускага саюза журналістаў Алега Белавусава пад назвай “Сама даскачалася”. А на другой фотавыставе “Малдова. Краіна і людзі” былі прэзентаваны каля 30 работ фатографіста з Кішынёва Дана Гуцу.

МАНІТОРЫМ ЦІКАВАЕ

Музей гісторыі Магілёва — гэта, мабыць, адзін з самых вядомых музеяў падобнага кшталту ў Беларусі. Дзіва што: інфармацыйных нагодаў заявіў пра сябе музейшчыкі маюць безліч. Гэта і пашыў калекцыі касцюмаў у стылістыцы эпохі Магдэбургскага права, і набыццё арыгіналу Статута Вялікага Княства Літоўскага, надрукаванага ў 1594 годзе, і, калі кажа пра нядаўнае, вяртанне ў Беларусь мяча мсціслаўскага рышара, даспехі якога, датаваныя канцом XV стагоддзя, з нядаўняга часу знаходзіцца ў экспазіцыі Музея гісторыі Магілёва.

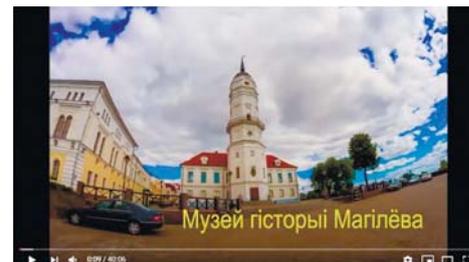

Падчас адкрыцця выставы малдаўскага фатографіста Дана Гуцу ў Гомелі.

Музей Гісторыі Магілёва

Старонка Музея гісторыі Магілёва ў адной з сацыяльных сетак.

Відеа-экспедыцыя па Музеі гісторыі Магілёва на канале YouTube.

— На жаль, ніякімі іншымі новымі здымкамі пахваліцца пакуль не можам, — адзначыў у размове намеснік дырэктара ўстановы культуры Яўген Балбераў. — Разам з тым, магу запэўніць, што праца над набыццём новых экспанатаў — пераважна старарукаў, выдзельненых у Магілёве ці на Магілёўшчыне, а таксама твораў выяўленчага мастацтва мясцовых мастакоў, — абавязкова працягнецца. Таму мы сёння пастаянна маніторым усю цікавую нам інфармацыю, што з’яўляецца на сусветных інтэрнэт-аукцыёнах, так што інфармацыйныя нагоды з’яўляюцца нашымі ў СМІ яшчэ будуць.

Што да паўсядзённай дзейнасці, дык устаноўка культуры таксама зазнала на сабе скарачэнне колькасці наведвальнікаў у вясновыя месяцы.

— Па маім адчуванні, толькі з мінулага тыдня можна сказаць, што мы пачылі нейкае ажыўленне і аднаўленне цікавасці да музея, да нашых экспазіцый, — кажа Яўген Балбераў. — Так, на мінулым тыдні нам пачалі паступаць арганізаваныя заяўкі з Мазыра, з мясцовых гарадскіх прадпрыемстваў. Спадзяемся, што ў перспектыве падобных заявак, як і саміх экскурсій, значна палічыцца.

Але ж тое, зразумела, не азначае, што ўвесь гэты час музейшчыкі сядзелі, склаўшы рукі ў чаканні наведвальнікаў. Яны размяшчалі на сваіх старонках у сацыяльных сетках музейныя вынікі, відэа-прэзентацыі выстаў, ладзілі віктарыны (адна з іх называецца “Магілёў на акварэлях старых майстраў”), а таксама распрабавалі відэа-экспедыцыю па залах сваёй установы.

Напрыклад, у відэа-экспедыцыі “Магілёў эпохі Магдэбургскага права” — па экспазіцыі, што размешчана ў Ратушы, — можна даведацца, чаму горад меў чырвоную пячатку, за што яму далі новы герб або пра тое, каму плацілі грошы аштрафаваныя за п’янства месцічы. Таксама ў інтэрнэце можна паглядзець інтэрактыўную выставу, прысвечаную 75-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне пад назвай “Будуць вечна салы расвітаць...”. Да слова, за ўрачыстым адкрыццём згаданай выставы 6 мая можна было таксама назіраць у рэжыме рэальнага часу ў анлайн-фармаце.

— Мяркую, мы і далей працягнем “шчыраваць” у інтэрнэце, бо падобная праца вельмі запатрабавана ў нашых наведвальнікаў, — працягвае Яўген Балбераў. — Што ні кажы, а сучасныя інтэрнэт-тэхналогіі трэба абавязкова выкарыстоўваць у сваёй музейнай дзейнасці. Мы гэта разумелі і раней, а цяпер, у эпоху эпідэміі, гэтая праца набывае новае, яшчэ больш важнае значэнне.

І апошняе. Па словах намесніка дырэктара ўстановы культуры, на дзень горада, 28 чэрвеня, супрацоўнікі музея зладзілі для гараджан бясплатныя экскурсіі па гістарычным цэнтры Магілёва. А 26 чэрвеня ў Магілёве распачаў працу выставачны праект пад адкрытым небам “Мастак і горад”. Ініцыятарам і спонсарам гэтага агульнарэспубліканскага праекта выступае банк “ВТБ” (Беларусь), а партнёрам у арганізацыі выставы выступілі Музей гісторыі Магілёва. 3 фондаў музея былі выбраны 24 работы мастакоў, што адлюстравалі на сваіх палатках разнастайныя віды старадаўняга горада. Не варта і казаць, што гэтая выстава ў фармаце open-air прыцягнула вялікую ўвагу не толькі жыхароў Магілёва, але і шматлікіх гасцей абласнога цэнтра.

Так што, як сведчыць уся гэтая праца музейшчыкаў, інфармацыйныя нагоды для СМІ сёння можна ствараць не толькі ў віртуальнай, але і ў рэальнай прасторы. І не так важна, ці будзе гэта самастойная ініцыятыва, ці акцыя з удзелам партнёраў ды спонсараў. Гадоўнае, што пра дзейнасць тваёй установы даведацца значная колькасць людзей — будучы наведвальнік экспазіцыйных залаў і, магчыма, тваіх будучых адданных сяброў нават у часы светскай пандэміі.

У 18-томнай “Беларускай энцыклапедыі” ён названы толькі “беларускім пісьменнікам”. На самой справе сферу дзейнасці Гальяша Леўчыка варта акрэсліць куды шыроў. Ён быў таксама і беларусазнаўцам, публіцыстам, рэдактарам, перакладчыкам, музыкантам, іміджмейкерам... Прыгадваю, як знакаміты літаратурознаўца Міхась Мушынскі падчас адной з нашых сустрач так акрэсліў гэтую постаць: “Перш за ўсё ён быў палымным барацьбітом за беларускую культуру”.

БІБЛІЯТКА З ПАДЛОГІ ДА СТОЛІ

На вялікі жаль, жыццё і творчая спадчына Гальяша Леўчыка даследаваная крайне недастаткова. Даведнік “Беларускія пісьменнікі (1917—1990)” (Мн., 1994) прысвяціў яму аж... 17 радкоў. Спрэчкі аб дні яго нараджэння працягваюцца да сённяшняга дня. Даследчыкі называюць і 20, і 27, і 29 ліпеня, і нават 7 снежня 1880 года.

Насамрэч жыццёвы шлях Ільі Ляўковіча пачаўся 7 жніўня 1880 года ў старажытным Слоніме ў сям’і вядомага там кавала Міхася Ляўковіча. Пасля сканчэння мясцовага павятовага вучылішча 16-гадова паллетак працаваў пісарчуком у каморніка, служыў у канцэлярыях з’езд. У яго з маленства выявіліся здольнасці да мастацтва — маляваць, іграць на скрыпцы і гітары, спяваць. На свае тэксты Гальяш Леўчык пісаў музыку — зберагліся ноты яго песні “Мне трэба ўмярці...”.

Аднак трэба было парупіцца пра кар’еру. На курсах у родным Слоніме ён набыў прафесію чарчэжніка і ў 1904 годзе выехаў у Варшаву, дзе да пачатку Першай сусветнай вайны працаваў у магістрале. Там у 1907 годзе ён пачаў супрацоўнічаць з газетай “Наша ніва”, і менавіта тады з’явіўся яго псеўданім “Гальяш Леўчык”. Даволі часта са свайго сціплага бюджэту ён выкройваў сродкі на розныя культурныя і выдавецкія мерапрыемствы, быў актыўным збіральнікам матэрыялаў для Беларускага музея ў Вільні, не сквапіўся на рарытэты і для свайго кніжніцы.

Потым, ужо ў пачатку 1920-х гадоў, ён сам спрабаваў перабрацца ў Вільню, але не ўладкаваўшыся на службу, быў змушаны вярнуцца ў Варшаву. Ды і там яму часам даводзілася быць беспрацоўным.

Тым не менш, Леўчыка называлі “унікальным бібліяфілам”. Ён калекцыянаваў усе публікацыі пра Беларусь. Але, зразумела, асабліваю ўвагу надаваў гістарычным дакументам, датычным роднай Слонімішчыны.

У Слоніме Леўчык прыязджаў амаль кожнае лета. Там на башкавым пляцы пабудавалі для сябе невялікі дамок, куды не раз наведваліся беларускія культурныя і грамадскія дзеячы. Пісьменніца Зоська Верас потым згадала: “У хаце быў сапраўдны музей. Адзіні даволі вялікі пакой, даўгі-даўгі, з адным акном. Пакой здаваўся вузкім таму, што адна яго сцяна была адбудаваная даволі шырокімі паліцамі ад падлогі да столі. І на іх кніжкі, кніжкі... Сапраўды, біблі-

ятэка вялікая, цікавая і каштоўная. Сабрана хіба ўсё, што выйшла з друку ў беларускай мове. Усе гадавікі “Нашай нівы” ад самага яе пачатку, “Гоман”, некалькі нумараў “Мужыцкай праўды”... Усе паліцы ўпрыгожаны партрэтамі пісьменнікаў, паштоўкамі, кравідамі... Шмат з таго было куленым, але шмат і падаравана аўтарамі ды знаёмымі... З прычыны адсутнасці месца, іншыя рэчы нацыянальнага значэння былі напрычэпленыя і прымацованыя да столі. Тое, што не змяшчалася на сценах, займала сабою падлогу, пакідаючы гэтулькі яшчэ месца, каб змясцілася ложка з малень-

клубе пісьменнік шчыра вітаў ўз’яднанне Беларусі.

АЛЕГАРЫЧНАЕ ЎВАСАБЛЕННЕ КРЫЎДЫ

У гісторыю беларускай культуры ў цэлым і ў гісторыю беларускай літаратуры ў прыватнасці ён увайшоў перш за ўсё як таленавіты паэт, празаік, як арыгінальны дзіцячы пісьменнік. Варта адзначыць, што ўжо пры жыцці яго творы былі ўключаныя ў “Хрэстаматыю беларускай літаратуры” Ігната Дварчаніна (1927).

Першыя вершы Гальяш надрукаваў у 1908 годзе на старон-

Леўчык выявіў сябе і ў жанры палітычнай сатыры, пісаў вершаваныя партрэты грамадскіх дзеячаў — Т.Вернікоўскага, П.Алексюка, Л.Дубейкаўскага ды іншых. У публіцыстыцы выступаў за права беларусаў на сваю культуру, за месца ў людской супольнасці “як роўны з роўнымі”, за пашырэнне сферы ўжытку беларускай мовы.

Шкада, што падрыхтаваныя Г.Леўчыкам паэтычныя зборнікі “Беларускі жаваранак” і “Мудра пагаворка — солдак і горка” выдаць яму так і не ўдалося.

асобай неўраўнаважанай, ды і не надта цікавілася беларускім пытаннем.

Але шлюб усё ж адбыўся. І ўжо праз год сябра жаніха Ян Пятроўскі атрымаў ліст, у якім Гальяш пісаў: “Ты прыпамінаеш мамэнт, што мог бы ты мне адрадыць маё жанітва, але гэта было б немагчыма, таму што ані ты, ані я не зналі ні характару, ні здароўя, ані таго, што яна ёсць тыпам фаталісткі — хворым, кволым і збочаным умова... пэўна, што і я, каб ведаў зары што будзе, пэўна што, няледзячы нават на спачуццё да яе няшчасця і спагадання ёй, — не згадзіўся

Маркотны лёс рупліўца са Слоніма

кім столікам і сякі-такі праход для аднаго чалавека”.

Як сведчаць розныя крыніцы, на радзіме Гальяшу Леўчыку добра адпачывалася, добра думалася, плённа пісалася. Ён збіраў і апрацоўваў фальклор, узоры народнай керамікі, у ахвоту музыкіраваў і маляваў. А ў дадатак — перакладаў на беларускую з літоўскай, польскай, рускай, украінскай, кітайскай, індыйскай, арабскай і іншых моў.

Але беларусам Леўчык заставаўся і ў польскай сталіцы. У Варшаве ён збіраў сродкі на памсрыотнае выданне твораў Сяргея Палуяна — менавіта яму была прысвечаная песня “Мне трэба ўмярці”, якую Гальяш так любіў спяваць. Аказваў таварыскія паслугі тым беларусам, што апынуліся ў Польшчы. Падтрымліваў асабістыя сувязі з Янкам Купалам і Якубам Коласам — яны казалі на яго творчасць непасрэдны ўплыў. Шукаў платную рэкламу для “Беларускага календара”, выкупляў і выменьваў у збыдальны арыстакрату Польшчы граматы, пячаткі, беларускія выданні. Спрыяў дзейнасці Беларускага студэнцкага зямляцтва, а ў 1912—1914 гадах быў членам варшаўскага беларускага гуртка. Пазней Зоська Верас пісала, што менавіта ён больш за ўсіх пра гэтую суполку клапаціўся.

У 1927 годзе Леўчык выдаваў у Варшаве штомесячнікі “Дух” і “Праўда” (дапатак да выдання PielgrzymPolski). Ад радашковіцкай філіі Таварыства беларускай школы ўдзельнічаў ў акцыі па арганізацыі беларускіх прыватных школ на вёсцы. Прыкладваў намаганні, каб адкрыць у Вільні беларускае выдавецтва «Кніжніца».

Увосень 1939 года Гальяша Леўчыка наведалі ў Слоніме Янка Купала і Міхась Лынькоў. У свайой прамове ў грамадскім

7 жніўня 2020 года
140-годдзе
Гальяша Леўчыка

Гальяш Леўчык.

Гальяш Леўчык, Зоська Верас, Рамуальд Зямкевіч.

б ніколі на ахвяру свайго добрага становішча духовага, на сваю пазіцыю ў беларускім грамадстве і на пашану, якую дорыць мне гэтая грамадства... бо гэта было б учыненна для кабаты невялікае цыны...”.

Зося пераўтварыла жыццё мужа ў пекла. Ён усё часцей уцякаў ад яе ў родны Слонім, у дамок на беразе Шчыры. А потым, каб не быць разам, Гальяш і Зося мянялі месцамі: яна — у Слонім, а ён — працаваў у Варшаву.

Зося была арыштаваная паліцый ў 1942 годзе. У ейнай падшы быў знойдзены польскі сцяг. Нямецкія акупанты расстралялі яе на Пятраліцкай гары каля Слоніма.

Калі Гальяш Леўчык аб гэтым даведаўся, ён падаўся ў Варшаву, каб выратаваць сваю кватэру і архіў. Але яго жытло ўжо было занятае іншымі людзьмі. Такім чынам ён застаўся без жонкі, кватэры і архіваў. І памёр праз два гады ад нястачы ў акупаванай фашыстамі Варшаве. Вядома, што ён пакутаваў ад хваробы печані. Хутчэй за ўсё, яна і звяла яго ў магілу.

На жаль, ні абставіны смерці, ні месца пахавання Гальяша Леўчыка дасюль невядомыя. Даследчыкі не могуць назваць і дакладнай даты яго смерці. Адны лічаць, што гэта адбылося ў пачатку 1944 года, іншыя — увосень. Так, беларуская літаратуразнаўца З.П.Мельнікава адзначае, што дом, дзе тады жыў Г.Леўчык, быў разбураны бомбай, а ў верасні 1944 года ў акупаванай польскай сталіцы памёр і ён сам (Беларускія пісьменнікі. Біябібліяграфічны слоўнік. Т.4. Мінск, 1994).

Да 100-годдзя з дня нараджэння Гальяша Леўчыка, дзякуючы беларускаму літаратуразнаўцу Я.Саламевічу, у Мінску пабачыла свет яго кніга выбараных твораў “Доля і хлеб” (1980). Сёлетня, у чарговыя ўгодкі пісьменніка і грамадскага дзеяча, добра было б парупіцца пра новыя выданні і даследаванні. Без сумневу, ягоны ўнёсак у развіццё беларускай культуры варты таго, каб памяць аб ім заставалася назаўсёды.

**Эмануіл ЮФЕ, культуролог
прафесар БДПУ,
доктар гістарычных навук**

ках газеты “Наша ніва”, затым стаў публікавацца і ў іншых беларускіх выданнях: “Саха”, “Беларус”, “Сялянская доля”, “Беларускі зван”, “Беларуская крыніца”, “Студэнцкая думка”... У 1912 годзе ў Вільні выдаў зборнік паэзіі “Чыжык беларускі”. Лырычны герой яго твораў шчыльна звязаны з народам і пакуце разам з ім. Нельга не згадзіцца з думкай літаратуразнаўцы Янкі Саламевіча: рамантычныя вобразы-сімвалы апалага пажоўклага ліся, замшэльых сялянскіх хат, маркотных дум і г.д. — “алегарычнае ўвасабленне ўціску, крыўды і зла”.

Асаблівае месца ў творчай спадчыне Леўчыка займае верш “Хто адрокса сваіх...”, напісаны ў 1912 годзе. У ім адчуваецца гнеў, асуджэнне і ганьбанне зраднікаў: “Хто адрокса сваіх, хто стыдзіцца нас стаў... Мову родную хто пазабыв, асмаяў”...

Цікава, што нашым паэзіяй, у гады Вялікай Айчыннай вайны, гэты твор быў вельмі папулярны сярод партызан Беларусі. Перапрацаваны ім, верш выкарыстоўваўся ў лістоўках, стаўшы прапаўдае нароўным. І потым быў змешчаны ў зборніку “Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны”.

ЗОСЯ ЯК РОК

Што да жыцця асабістага... Тут усё складалася зусім не лепшым чынам. Вядома беларуская пісьменніца і журналістка Людміла Рублеўская адзначае, што Леўчык захоўваў фота, дзе ён — побач з прыгожай дзяўчынай. Гэта было ягонае першае і самае вялікае каханне. На жаль, няўдалае. Можна, прычынай таму розніца ў сацыяльным статусе? А можа, і ўзроставы дысбаланс? Яму тады было ўсяго 21, а вось ягонай абранніцы — ўжо 33.

Ажаніўся Гальяш Леўчык толькі дасягнуўшы пяцідзесяці. Прычым гэтая гісторыя кахання атрымалася вельмі літаратурнай. Неж у адной варшаўскай газеце ён натрапіў на зварот рэдактара, дзе распавядалася пра таленавітую дзяўчыну Зосю са Слонімішчыны, якая напісала кнігу ды не мае сродкаў, каб яе выдаць.

Леўчык адразу адгукнуўся. Як лічыць Людміла Рублеўская, яму мроілася паэтычная прыгажуня з роднаснай душой. Аднак прышоўшы на першае спатканне (а яно не прымусіла сябе чакаць), пісьменнік убачыў разрыў паміж сваімі мроямі і рэальнасцю. Зосі было ўжо за 30. Яна аказалася

Вясной гэтага года ў пошуках пахаванняў сваякоў Станіслава Манюшкі, жыццярэй-самі якіх ўжо не першы нумар над-акучваю чытачам “К”, мне давялося завітаць на самы стары з ацалелых мінскіх някропалеў. І ўражанне Кальварыйскай могілкі пакінулі несамавітае. Убачыўшы вясной маштаб працы, я вырашыў паспрабаваць, наколькі хопіць часу і сілаў, сам аб з дапамогай папленнікаў “змяніць свет да лепшага”. І аказалася, што гэта цалкам магчыма.

НОВОШТА НА МОГІЛКАХ ДРЭВЫ

Можна, вядома, наракаць, што няма ў Мінску аналагаў віленскіх Росаў, львоўскіх Лычакаўскіх ці варшаўскіх Павонзкаў, дзе захаваліся дзесяткі тысяч старых пахаванняў, дзе пануе адмысловае атмасфера, здатная натхніць даследчыкаў і экскурсаводаў, мастакоў і паэтаў. На Кальварыйскім маштаб куды больш сціплы. Капліца каля дзясятка, і стан некаторых з іх даволі сумны, але далёка не безнадзейны. Старых пахаванняў — XIX і пачатку XX стагоддзя — толькі чатыры сектары, аднак і на іх у розны час адбывалася “ўшчыльненне”. На сёння вядома больш за 6000 імёнаў пахаваных тут людзей, але не ўсе старыя магілы захаваліся. Сустрэкаешца інфармацыя, што пахаваных насамрэч куды болей — каля 15 000.

Усяго ж на могілках, плошча якіх каля 14 гектараў, пахавана каля 30 000 асобаў. У іх ліку — прадстаўнікі беларускай эліты: ад такіх класікаў, як паэт Ян Неслухоўскі (Янка Лучына) і славыты мастак Ян Дамель, да нядзіўных сучаснікаў — знакамітых паэтаў, мастакоў, навукоўцаў, грамадскіх дзеячаў...

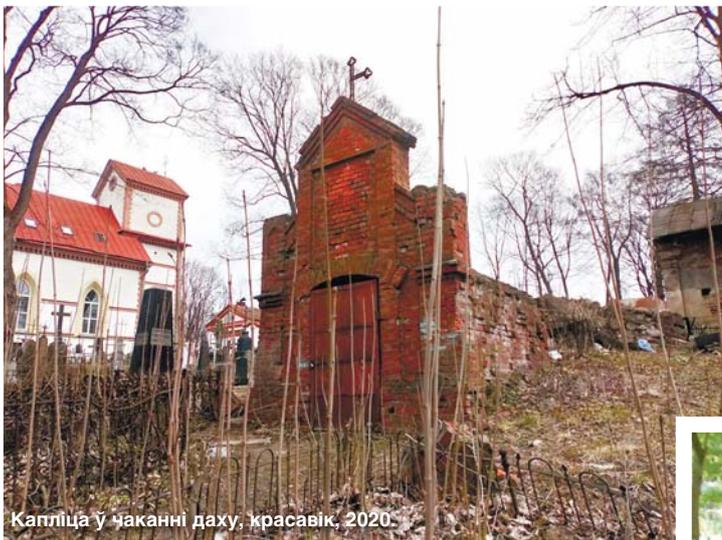
Але вернемся на гістарычныя сектары. Хоць, на першы погляд, там збоўшага нічога не муліць вока, увесну і ўвосень, калі знікае зеляніна, погляд пачынае заўважаць сотні перакулёных і напаяўцапаканых надмагільных камянёў. Не бракуе і камянёў, пахільеных ва ўсе бакі свету — як на старых вясковых могілках, дзе рукі нямоглых бабўл і дзядуль ужо не здатныя напружыць надмагілі прадкаў.

І сітуацыя год ад году толькі пагаршаецца. Бо час бярэ сваё. Прыкладам, адносна нядаўна абрынулася ўваходная арка неаатычнай капліцы пачатку XX ст., якую яшчэ можна ўбачыць на здымку ў даведніку “Каталіцкія храмы Беларусі” (2008).

Зразумела, памяць пра прадкаў вымагае клопату і пра месцы іх спачы-

Бы камень ад сэрца

Як я стаў валанцёрам на Кальварый

Капліца ў чаканні даху, красавік, 2020.

ну. Прыкладам, на тых жа Росах ужо колькі год вядуцца каласальныя працы па добраўпарадкаванні тэрыторый. Прычым апошняе зусім не азначае татальную змену гістарычнага ландшафта і ўпарадкаванне згодна з адзіным стандартам — каб шэрагі былі роўныя бы пашыхтаваныя жаўнеры. Як пару год таму паспрабавалі зрабіць на Вайсковых могілках, што выклікала хвалю абурэння грамадскасці і забарону далейшых прац ўладамі.

Разам з тым, тады ўзнік і рух валанцёраў, пра які не раз пісаў “Культура”. Адным з вельмі важных яго дасягненняў стала вяртанне дзесяткаў забытых імёнаў, пра захаванне памяці якіх ужо няма каму паклапаціцца. І гэтая праца, як бачна з сацыяльных сетак, не спыняецца. Хаця падзея, што матэрыялаў для даведніка па Вайсковых могілках ужо сабрана больш чым дастаткова.

Адным з аргументаў “рэарганізатараў” знешняга аблічча Вайсковых могілак было тое, што паміж старых агароджаў і крыжоў вельмі цяжка касіць траву. Аргумент, быццам бы, слушны. Але час паказаў, што насамрэч усё не так. Бо на “добраўпарадкаванай” частцы могілак трава паднялася вышэй за калена — там ужо няма ценю ад дрэваў, які не даваў буяць дробнаму парасніку. Адмыслючы пра гэта даўно ведаюць, аднак з імі, на жаль, не параліліся. А другая праблема ў тым, што для дагляду за тэрыторыяй павінны быць у наўнясці рабочыя рукі.

Надмагілле Пятровічаў, “да”...

Забіты паравозам надмагілле Альфонса Дашкевіча, ліпень 2020.

У ПОШУКАХ ЛОМА

І тут самы час зноў перанесці на Кальварыйскія могілкі. Першы самотны “суботнік”, які доўжыўся пару гадзінаў, паказаў, што перакулёныя камяні даволі лёгка вяртаюцца ў свой нармальны стан. І сонечнае святло праз дзесяцігодзі зацямнення зноў падае на імёны людзей, якія жылі на

магчыма, рыштунак (бо такая сур’ёзная прылада, як лом, вельмі неабходны пры пад’ёме перакулёных камянёў, ёсць не ў кожнай гарадской гаспадарцы). А таксама ўвогуле абмеркаваць сітуацыю на могілках.

Сустрэлі там мяне ветла. Намеснік дырэктара Уладзімір Пяткоў запэўніў, што валанцёрам на Кальварый не проста рады, але і заклікаюць іх на дапамогу. Бо руліўных працоўных рук катастрофічна не хапае. З-за невысокіх па мінскіх мерках зработкаў ахвотных праводзіць траціну жыцця ў свеце продкаў знаходзіцца небагата. Да таго ж, працы, часам даволі цяжкай, вельмі і вельмі шмат. Напрыклад, завяршыўшы абход могілак з трымерам, амаль адразу даводзіцца заходзіць на другое кола. І так ўсё лета.

Таму валанцёры могуць разлічваць тут на самы радужны прыём. А дырэктар гатовы прадаставіць не толькі лямпы-рыльцёўкі, але нават трымер і спецвопратку.

...надмагілле Пятровічаў, “пасля” ліпень, 2020.

Галоўная ўмова — каб з-за звышруліўнасці валанцёраў у дырэкцыі пазней не ўзнікала канфліктаў са сваякамі пахаваных. Бо некаторыя з камянёў, як сказаў спадар Пяткоў, перагарнулі яны самі і наўмысна — пасля таго, як паставілі новыя помнікі. Але, на мой погляд, такія выпадкі амаль выключныя, бо тых новых помнікаў на гістарычных сектарах амаль няма. Але ў кожным разе пажалана, каб руліўны ставілі ў вядомасць дырэкцыю аб плане прац.

Ад сп. Пяткова мы даведзіліся, што валанцёрскія працы вядуцца і ад касціла. Але адкуль тады дзесяткі перакулёных камянёў блізу храма? Тэрыторыя вакол яго выглядае даволі даглядаемай, але зрабі дзесяць крокаў у бок — і можна гуляць у хмызах у хованкі.

“ПАТРАПІЎ ПАД ПАРАВОЗ”

Узброўшыся рыштунакам, якім з намі падзяліліся супрацоўнікі дырэкцыі,

мы ў кампаніі з гісторыкам Гальяшам Чарняўскім адправіліся на загадзя абранае месца. Там на невялічкім памерох участку было нямаля паваленых камянёў рознай вагі і габарытаў. За няпоўныя чатыры гадзіны працы нам удалося “паставіць на ногі” сем. Некаторыя мы змаглі падняць літаральна за пару хвілінаў, прычым адной парай рук і асабліва не напружваючыся. Іншыя ж патрабавалі больш сур’ёзных высілкаў. Як напрыклад, зборнае (тумба і стэла) надмагілле сям’і Пятровічаў, якія памерлі ў 1886 і 1893 гг., або помнік Ганны Лісоўскай, спачылай у 1894 годзе ва ўзросце 28 год. Неверагодна цяжкі камень паставіў на яе магіле несучыны муж!

Усяго ў той дзень агульнымі высілкамі былі вярнутыя імёны васьмі чалавек. Ва ўсялякім выпадку, даведнік пра Кальварыйскія могілкі (1996) пра іх не згадвае. Акрамя жонкі Людвіка Пятровіча, імя якой у даведніку адсутнічала, удалося ўдакладніць, што сам Людвік пражыў не 33 гады, але 53.

Асабліва трэба вылучыць знойдзены апошнім невялічкі надгробак маладога (22 гады) Альфонса Дашкевіча, які быў “забіты паравозам” 13 студзеня 1878 года. Згадзіцца, цяпер такую прычыну смерці, пэўна, не сталі б ўвакэчваць у камяні. Але ў тых часы, калі чыгунка толькі-толькі адваявала месца пад сваю каляіну, паравоз шмат для каго быў нахштат НЛА або “машыны самога Люцыпара”. Таму факт трагедыі і адлюстравалі. Дарэчы, магчыма, за гэтым крыецца якая-небудзь чарговая таямніца. Варта было б даследчыкам гісторыі Мінска і чыгункі пацягнуць за яе палатно.

Другая талака, якая адбылася тым жа складам 17 ліпеня, стала не менш плёнай. Усяго было апрацавана 13 надмагілляў. Больш за палову ўдалося падняць, некаторыя з урослых у зямлю — вярнуць на паверхню. Мы даведзіліся пяць імёнаў мінчукоў, чые помнікі ляжалі на зямлі надпісам уніз. Бонусам стала знаходка камяня з перабітым першапачатковым надпісам. І яшчэ цікавостка. Адна магіла аказалася неінвентарызаваная, хоць помнік, які выдатна захаваны і не быў перакулёны, стаў ля самай шыкыны. Што прымушае задумацца пра неабходнасць чарговага, больш пільнай інвентарызацыі на гістарычных сектарах.

Вынік, як мы бачым, нечаканы. А галоўнае, карысны. І таму працяг будзе.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст

Сцэны са спектакля.

Тэатр "у фокусе"

Мінскі абласны драматычны тэатр, што ў Маладзечне, у ліпені перайшоў ад паказаў анлайн да "жывых" спектакляў. Тая ж практыка працянецца ў жніўні. А на верасень запланавана адкрыццё юбілейнага 30-га сезона.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Выконваюцца ўсе меры перасцярогі. На ўваходзе кожнаму глядачу прапаноўваюцца маска і пальчаткі, у зале прадугледжана шахматная расадка. У выніку заўважэння акурат палова залы, што ў цяперашніх умовах можа лічыцца за аншлаг.

— Выраслі, што ўлетку вячэрнія спектаклі на

стацыянары будзем даваць кожны аўторак, — распавядае дырэктар тэатра Юрый Крывенкі. — Спачатку сумняваліся, ці пойдзе глядач. Але пераканаліся, што людзі засумавалі па мастацтве. Мы ж, у сваю чаргу, паставілі ў афішу найперш нядаўнія прэм'еры, якія да пачатку пандэміі многія жадаючыя паглядзець не паспелі. Дый артысты без публікі стаміліся.

Той жа Алег Чэчанеў іграе ў "Фокусах жыцця", абаяваючы на кіёк. Гледачы ўпэўнены, што гэта прадугледжана яго роллю Макса. І мала хто ведае, што нядаўна артыст перанёс складаны пералом нагі, што кожны крок для яго — пераадоленне. Ці што сучасная дэлегацыя маладзечанскіх дзеячаў тэатра спецыяльна ездзіла ў

сталічны цырк па кансультацыі, каб паказаць у гэтым спектаклі сапраўдныя фокусы: тыя запланаваны п'есай Вудзі Алена "Лунаючая лямпачка", да якой і звярнуўся рэжысёр Дзяніс Нупрэйчык. А вось 13-гадовага Сіва давалася ператварыць у спектаклі ў гэтую баявую дзяўчынку, бо адпаведнага хлопца не знайшлося. Што ж, тэатр, як і героі гэтай п'есы, працягвае шукаць сябе, нягледзячы на ўсе перашкоды. Ну, а што атрымаецца — меркаваць глядачу.

Адной з лакальных перамогаў напярэдадні 30-годдзя тэатра з'яўляецца ўвага грамадскасці: спектакль "Не пакідай мяне" прайшоў строгаю адборачную камісію па вылучэнні на Нацыянальную тэатральную прэмію і патрапіў у

фіналісты, дзе з 61 заявы засталася акурат палова прэтэндэнтаў.

— У жніўні, — працягвае Юрый Крывенкі, — глядачы ўбачаць спектаклі "Сямейны партрэт са старонні", "Верная жонка", "Красуні", "Дзеўкі". Адначасова мы рытуем чарговыя прэм'еры. Той жа Дзяніс Нупрэйчык аднаўляе дзіцячую казку "Проста Мяфа", якая калісьці карысталася ў нас поспехам. А мастакі кіраўнік Валерый Анісенка абраў п'есу "Хайп" маладой беларускай аўтаркі Улады Альхоўскай. Тэма — надзвычай актуальная. Дый сам спектакль, спадзяемся, будзе шмат у чым маладзёжным — з удзелам маладых артыстаў і разлічаным на моладзь, а таксама ўсіх, каму неаб'якавы вечныя праблемы бацькоў і дзяцей у часных умовах.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"

■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

■ "Сусвет Язэпа Драздовіча".

Выставы:

■ Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляраў 2020 года "Плынь часу"

(у рамках праекта "Нашы калекцыі").

■ Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада"

("дзялог" твораў розных эпох, відаў і стылістычных кірункаў) — да 2 жніўня.

■ Выстава твораў вядомага беларускага мастака Уладзіміра Сулкоўскага (19.07.1950 — 16.05.2013)

"Яго зямля, яго людзі", прымеркаваная да 70-годдзя з дня яго нараджэння — да 23 жніўня.

■ Сумесны культурна-адукацыйны праект-квэст Нацыянальнага мастацкага музея і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

"Аб Вялікай Айчыннай..." ■ "Фердынад Рушчыц":

віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.

■ Віртуальная выстава "Дзеці мастакоў"

(хто глядзіць на нас з дзіцячых партрэтаў, што належаць пэндзлю вядомых майстроў жывапісу, графікі, скульптуры?)

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Повязь часу", якая знаёміць з багаццем вобразнага традыцыйнага ручніка.

■ Майстар-клас па традыцыйнай тэхніцы роспісу вялікодных яек "Пісанкі".

■ Кожную нядзелю а 12-й.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

Музей працуе: аўторак-нядзеля з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Аўтарская выстава карцін Алеся Сурава "Паштоўкі з мястэчка" — да 15 лістапада.

■ Гістарычныя квэсты "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурыйнай і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейсіка, 1.

■ Выстава работ мастадога мастака Ксеніі Сушы "Дакрананне" — да 16 жніўня.

Ратуша:

г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Случкая Брама:

■ Выстава каталіцкіх, уніяцкіх і праваслаўных крыжоў розных гістарычных перыядаў "Крыж: арыенцір, сімвал, памяць" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гоці да Пана Каханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяцей "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікатывы праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.

■ Музейная фотопляцоўка.

**ПА ПЫТАННЯХ
РАЗМЯШЧЭННЯ
РЭКЛАМЫ
Ў ГАЗЕЦЕ
"КУЛЬТУРА"**

звяртайцеся
па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе

+375 17 334 57 41

альбо пішыце
на электронны адрас

kultura@tut.by!

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.

Тэл./факс: 290 60 10.

■ Трынале сучаснага мастацтва з 22 ліпеня па 7 жніўня

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Праспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.

Проспект Пераможцаў, 5.

Вуліца Рабароўская, 17.

Проспект Незалежнасці, 68, В.

Вуліца Лабанка, 2.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Беллошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").